

Täysistunto

Keskiviikko 16.10.2019 klo 14.00—20.42

4. Kaivoslaki Nyt – Lakialoite kaivoslain muuttamiseksi

Kansalaisaloite KAA 7/2019 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Tuula Haatainen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään talousvaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 60 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Keskustelu

14.09 **Pauli Kiuru kok:** Arvoisa rouva puhemies! Lakialoite kaivoslain muuttamiseksi keräsi noin 60 000 nimeä. Kiitos kansalaisaloitteen aktiiveille. Tämä on oikea tapa vaikuttaa laillisesti ja järjestäytyneesti, ei hulinoimalla kaivosalueella.

Kaivosala työllistää suoraan ja välillisesti tuhansia ihmisiä, tuhansia ahkeria suomalaisia. Kiinnostus ja mahdollisuudet ovat kasvutrendillä. Kaivostoimintaa voidaan harjoittaa luontoa raiskaamalla, ympäristöarvoista välittämättä, lapsityövoimalla tai jopa orjatyövoimalla. [Jari Myllykoski: Suomessako?] Kaivostoimintaa voidaan harjoittaa myös vastuullisesti. Siinä Suomen pitää olla kehityksen kärjessä. Varmaa on, että aina jossakin louhitetaan. Toivottavasti Suomi on mukana kaivosteollisuudessa myös tulevaisuudessa vastuullisesti ja ympäristöarvot huomioiden.

Meillä on toki paljon parannettavaa. Viime vuosina on ilmennyt useita ympäristön kannalta kielteisiä tapahtumia: luvattomia hakkuita, vesistöjen pilaantumisia ja jopa laittomia kaatopaikkoja kaivoksissa. Kansalaisten luottamus ympäristöarvojen ja lupaehtojen kunnioittamiseen on ollut välillä koetuksella. Ainakin nämä seuraavat asiat vaativat korjausta: ensinnäkin kunnalla pitää olla oikeus estää kaivoksen tulo alueellensa ja toiseksi kuntien tulee saada kaivoksista suurempi hyöty verotuloina. Esimerkiksi kotipaikkakunnallani Valkeakoskella tapahtuu vain louhintaa, rikastaminen on muualla. Kaupungin saamat tuotot ovat olemattomia. Pahimmassa tapauksessa toissijaisen vastuun kautta kunta jää maksamiseksi. Kunta ei voi estää kaivoksen tuloa alueellensa. Lupaprosessin aikana toki kunnalta pyydetään lausunto, jossa voidaan mainita haittoja. Esimerkiksi kotipaikkakunnallani on mainittu mahdollisina haittoina melu, vesistöongelmat, pöly, liikenne ja tärinä, mutta tämä kunnan rooli jää vain lausuntoon. Oikea ja parempi tapa olisi, että kunta voisi oikeusvaikutteisella asema- tai yleiskaavalla estää halutessaan kaivoksen tulon alueellensa. Tämä olisi toimivaa paikallisdemokratiaa. Kaavan hyväksymällä tai hylkäämällä valtuusto joutuisi punnitsemaan verotulojen hyötyjä ja toisaalta ympäristövaikutusten haittoja.

Ja näistä kunnan saamista hyödyistä ja verotuloista: Siihen tarvitaan tarkennuksia. Verotulot on kerättävä niin, että kunta saa suuremman hyödyn, eli kaivosverona, jonka tuo-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 51/2019 vp

tosta osa kohdistuisi ja kohdistettaisiin suoraan kaivospaikkakunnalle. Tässä on tehtävä taustatyötä ja selvittävä oikea peruste, joka voi olla louhintamäärään perustuva liikevoittoon perustuva, liikevaihtoon perustuva tai mahdollisesti rikasteesta saatuun nettotuottoon perustuva tuotto. Mutta yhteenvetona: kunnan on saatava suurempi hyöty alueellensa si-joittuvasta kaivoksesta.

Arvoisa rouva puhemies! Viimeisenä kohtana aloitteesta ja kenttäpalautteesta nostan tämän vakuuskäytäntöasian. Vakuuskäytännöt vaativat päivittämistä. Tilanteen on oltava niin, että esimerkiksi konkurssitilanteessa jälkihoidon kustannukset eivät saa jäädä veronmaksajien maksettavaksi. Toimivat vakuuskäytännöt lisäävät paikallista hyväksyttävyyttä ja luottamusta kaivosteollisuuteen. — Kiitos.

14.14 Markus Lohi kesk: Arvoisa puhemies! Lähestyn tätä kansalaisaloitetta kolmesta eri näkökulmasta: ensinnäkin oikeus puhtaaseen luontoon, toiseksi se, mitä meidän pitäisi nyt tehdä, ja kolmanneksi globaalivastuumme.

Tämän kansalaisaloitteen taustalla on kymmenientuhansien suomalaisten huoli puhtaasta lähiympäristöstä ja luonnosta. Uskon, että tämän huolen jakaa valtaosa suomalaisista. Me emme tarvitse Suomeen yhtään sellaista kaivosta, joka turmelee meidän luontomme ja pilaa ja sotkee meidän vetemme. Mielestäni aloitteen taustalla oleva huoli onkin aito, ymmärrettävä ja oikeutettu. Yhtä lailla useat kantavat huolta myös eri elinkeinojen toimintamahdollisuuksista. Mikään elinkeino ei lähtökohtaisesti voikaan olla sellaisessa etusijassa, että se automaattisesti syrjäyttäisi muut elinkeinot. Puhdas monimuotoinen luonto ja viihtyisä elinympäristö ovat rikkauksia ja arvoja, joita tulee vaalia myös kaivostoimialalla. Kaivoksilla on aina vaikutusta luontoon, mutta vastuullisessa kaivostoiminnassa nämä vaikutukset minimoidaan ja pidetään hallinnassa.

Arvoisa puhemies! Mitä sitten meidän tulisi tehdä? Kaivoslakimme on astunut voimaan heinäkuussa 2011, mutta sitä ei ole sovellettu vielä yhteenkään toimivaan kaivokseen. Siksi kaivoslain kokonaisuudistukselle ei ole tässä vaiheessa tarvetta. Tarvitaan kuitenkin täsmäkorjauksia. Samaan lopputulokseen tuli muuten myös oikeustieteen tohtori Pekka Vihervuori kesäkuussa työ- ja elinkeinoministeriölle luovuttamassaan erittäin perusteellisessa selvityksessä. Täsmäkorjauksissa on oleellista kiinnittää huomiota kaikkeen kaivostoimintaa koskevaan lainsäädäntöön, ei pelkästään kaivoslakiin.

Mitä korjauksia tarvitaan? Mainitsen muutamia, jotka on nostettu esiin myös keskustan kaivospoliittisissa linjauksissa:

1. Ekologisen kompensaation järjestelmä tulee mahdollistaa koskemaan kaikkea kaivostoimintaa, kaivostoiminnan maankäyttöä.
2. Vakuusjärjestelmää ja ympäristövahinkovakuutusjärjestelmää tulee uudistaa. Järjestelmän tulee kattaa paitsi ympäristön pilaantumistilanteet, myös pilaantumisuhka ja vahinkotilanteet ja myös konkurssitilanteiden jälkihoito. Veronmaksajan piikkiin ei yhdenkään jälkihoidon tulisi jäädä. [Eduskunnasta: Oikein!]
3. Lupaprosesseja tulee kehittää ja yhdistää.
4. Kaivosalalle tulee määrätä perusteellisen valmistelun jälkeen erillinen kaivoksen sijaintikunnalle tuleva vero, joka perustuu esimerkiksi rikasteesta saatuun nettotuottoon.
5. Kunnille tulee lainsäädännön täsmennyksellä antaa ehdoton valta kaavoituksen kautta päättää, onko kaivostoiminta mahdollista kunnan alueella vai ei.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 51/2019 vp

Arvoisa puhemies! Vaikka tässä listassani on myös paljon samaa kuin nyt käsittelyssä olevassa kansalaisaloitteessa, en näe, että aloite voisi sellaisenaan tulla hyväksytyksi eduskunnassa.

Lopuksi muutama sana globaalista vastuustamme. Ilmastomuutoksen torjunta, liikenteen sähköistyminen ja erilaiset energian varastointiratkaisut lisäävät maailmanlaajuisesti kysyntää akkuminaaleille. Suomella on erinomainen mahdollisuus kehittää akkuklusteria, paitsi maaperämme mineraalien, myös energia-alan ja kemian alan osaamisen johdosta. Akkujen kierrätys ja alan tuotekehitys tarjoavat myös paljon mahdollisuuksia.

Maailman akkuteollisuuden tarvitsemasta koboltista noin 40 prosenttia louhitaan Kongon demokraattisessa tasavallassa. Arviolta 20 prosenttia noista Kongon kaivoksista on niin sanottuja artesaani-kaivoksia, joissa käsityönä kaivetaan malmia pahimmissa tapauksissa lapsityövoimalla. Globaalin vastuumme kantamista on myös se, että emme ummista silmiämme tälle ongelmalle vaan kehitämme yhdessä Suomesta kestävästä kaivostoiminnan mallimaan, jossa ympäristönäkökulmat ja eri elinkeinojen yhteensovittaminen hoidetaan nykyistäkin paremmin.

14.19 Mai Kivelä vas: Arvoisa puhemies! Kaivoslain uudistamisen aika on nyt, ja vasemmistoliiton tavoitteena on, että se tehdään ympäristönsuojelu ja paikallisdemokratia edellä. Maaperän rikkaudet ovat kansallisuusomaisuutta ja kuuluvat lähtökohtaisesti kansalaisille ja yhteiskunnalle. Nyt monikansalliset yhtiöt ovat voineet kaivaa niitä maastamme lähes ilmaiseksi samaan aikaan kun ympäristöhaitat ovat jääneet Suomeen. Veronmaksajille on jätetty valtavia ympäristövahinkojen laskuja, mutta myös sellaisia ympäristötuhoja, joita on mahdotonta korvata rahalla.

On selvää, että esimerkiksi ilmastomuutoksen torjunnan edellyttämä energiamurros vaatii metalleja, mutta se ei muuta sitä lähtökohtaa, että taloudellisen toiminnan, mukaan lukien kaivosteollisuuden, tulee toimia ympäristön reunaehtojen ja kansalaisten oikeustajun puitteissa. Kaivosteollisuuden pelisäännöt on muutettava, ja niiden tulee olla reilut myös ympäristölle sekä paikallisyhteisölle. Haluankin kiittää kansalaisaloitteen laatijoita ja allekirjoittajia tämän tärkeän aiheen esiin nostamisesta. Aloite on myös harvinaisen yksityiskohtainen ja huolella laadittu.

Nykyinen kaivoslainsäädäntö asettaa kaivosyhtiöiden oikeudet paikallisten ihmisten ja luonnon oikeuksien edelle. Tämä on väärä arvojärjestys. Meidän lähtökohtanamme on uusiutumattomien luonnonvarojen tunnistaminen yhteiseksi omaisuudeksi. Maaperän rikkaudet kuuluvat kansalle, eivät yhtiöille. Kunnille tulisi myöntää yksiselitteinen oikeus kieltää kaupalliseen toimintaan tähtäävä malminetsintä ja kaivostoiminta omalla alueellaan. Hallitusohjelmassa onkin sitouduttu edistämään kuntien ja paikallisten päätösvaltaa. Myös paikallisten toimijoiden asemaa ja tiedonsaantia on luvattu parantaa. Olemme vasemmistossa lisäksi vaatineet, että kulttuuristen vähemmistöryhmien, kuten saamelaiden, erityiskysymykset otetaan huomioon kaikessa kaivostoiminnassa.

Vasemmistoliitto ei halua nähdä enää yhtään Talvivaaran kaltaista ympäristökatastrofia. Herkän luonnon tuhoutuminen on korvaamaton menetys. Ympäristöriskit tulee arvioida mahdollisimman varhaisessa vaiheessa niin huolellisesti, ettei malminetsintä- ja kaivoslupaa myönnetä, jos riskejä tunnistetaan. Luonnonsuojelualueille ei pitäisi myöntää malminetsintälupia lainkaan. Ympäristövaikutusten arvioimisen riippumattomuus voidaan varmistaa parhaiten, jos niiden toteutuksesta vastaa puolueeton julkinen taho. Kaivosyhtiön tulee puolestaan vastata vaikutusarvioinnin rahoituksesta.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 51/2019 vp

Ilokseni voin todeta, että hallitusohjelmassa luvataan viimein ottaa luonnonsuojelulliset näkökohdat huomioon kaivoslain uudistamisessa. Ympäristövaikutukset selvitetään varhaisemmassa vaiheessa, kaivoshankkeiden ympäristövaikutusten arviointia kehitetään ja malminetsinnän rajoittamista luonnonsuojelualueilla selvitetään. Vakuussääntelyä on luvattu kehittää niin, etteivät ympäristölliset vastuut jää enää hoitamatta.

Arvokkaan luontomme ja meidän ihmisten vuoksi kaivosverotus vaatii uudistamista. Kaivosyhtiöt eivät tällä hetkellä maksa maaraaka-aineistaan pientä maanomistajalle maksamaansa korvausta enempää. Hallitus onkin luvannut selvittää erillisen kaivosveron ja kaivosoikeuksien myyntivoittoja koskevan veron käyttöönoton, jotta kaivannaisista saataisiin vihdoin yhteiskunnalle kohtuullinen korvaus — kiitos siitä. Me vasemmistossa haluamme, että yritykset maksavat uusiutumattoman yhteisvarallisuutemme hyödyntämisestä ja kantavat vastuunsa rasitteista, joita niiden toiminta ympäristölle aiheuttaa. Kaivosveron perusteita, tasoa ja jakoa tulee nyt selvittää. Pelkkä verotus ei kuitenkaan riitä, vaan myös verovälttely tulee estää. Suomen kaivoksista lähes kaikki ovat ulkomaisten yritysten omistuksessa, ja ala on kunnostautunut aggressiivisessa verosuunnittelussa. Tästä on aiheutunut Suomelle suunnattomia veromenetyksiä.

Arvoisa puhemies! Maaperämme mineraalit ovat yhteisellä vastuullamme, ja siksi yhtiöiden ekologisesti ja sosiaalisesti kestävämmään toimintaan on puututtava lainsäädäntöä uudistamalla. Vasemmisto toivottaa tämän keskustelun erittäin tervetulleeksi.

Ensimmäinen varapuhemies Tuula Haatainen: Halutaanko tässä vaiheessa käydä debattia tästä kansalaisaloitteesta? Pyydän edustajia, jotka haluavat käyttää debatissa puheenvuoron, nousemaan seisomaan ja painamaan V-painiketta.

14.24 Johanna Ojala-Niemelä sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomi on hyvin houkutteleva maa kaivosinvestoinneille. Meillä on koko maan kattava infra-, tie- ja sähköverkko sekä osaava ja kielitaitoinen työvoima, ja lainsäädäntö ja sääntely ovat hallittavissa. Myös lupaprosessit ja aikajänne ovat hyvin viranomaisten arvioitavissa. Kuten täällä on kuultu, kaivoslaki tuli voimaan 2011 ja sitä ei ole sovellettu vielä yhteenkään uuteen kaivokseen. On varmasti hyvä, että nyt kansalaisaloitteen kautta nämä asiat ovat nousseet keskusteluun, ja on hyvä, että hallitus on hallitusohjelman mukaisesti tarttunut toimeen ja on tuomassa kaivoslain täsmäkorjaukset meille ensi vuoden kuluessa.

Kaivostoiminta on koko arvoketjuna johdosta erittäin suuri työllistäjä ja arvon luoja maakunnassa. Uusia lupaavia esiintymiä on useita, ja näitä uusia kaivoksia perustettaessa hyvin tärkeä on sosiaalinen toimilupa eli se, että kaivoksille on ylipäänsä paikallisten hyväksyntä. Jos tätä sosiaalista toimilupaa ei hoideta, niin puntarissa vastapuolella ovat monesti pitkittyneet valitusprosessit. Kysyisinkin ministereiltä: [Puhemies: Aika!] Miten tämän kaivosveron laita on? Onko se [Puhemies koputtaa] kuinka pitkällä valmistelussa?

14.25 Mika Niikko ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On hyvä, että kansalaisaloitteen kautta saadaan tämäkin asia tänne keskusteluun eduskuntaan, ja olen tyytyväinen myös siihen linjaan, että hallitus on myönteinen sille, että tässä asiassa tulee tehdä lainsäädäntömuutoksia. Viime vaalikaudelta muistamme sen, kuinka me useaan kertaan käsitelimme Talvivaaran kaivoksen aiheuttamia ympäristöhaittoja, satojen miljoonien eurojen edestä niitä kustannuksia, joita valtiolle siitä syntyi. Se on selkeä huutomerkki tällekin eduskunnalle, että jotain on tehtävä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 51/2019 vp

Näistä mineraaleista saatava myyntitulo pitäisi jollakin tavalla hyödyntää huomattavasti paremmin siten, että se tulisi myös suomen kansalaisten hyväksi, joten toivon, että kun tätä lähdetään käsittelemään sitten eduskunnassa, niin saataisiin kumminkin selkeä viesti ja päätös siitä, että jää niille kunnille — ei yksistään — ja myös Suomen valtiolle yhä suurempi osa näistä rahoista, mineraalien myyntituloista [Puhemies koputtaa] ja kaivoksien tuotoista.

14.26 Kai Mykkänen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On oikein hyvä asia, että tämä kaivospolitiikka on täällä keskusteltavana, koska uskoisin, että laaja enemmistö on sitä mieltä, että sinänsä kestävästi hyödynnettyinä mineraalit Suomessa paitsi tuovat hyvinvointia ja työtä Suomessa monelle alueelle, joilla sitä ei itsestäänselvästi ole, myöskin vastaavat maailman tarpeisiin: esimerkiksi liikenteen sähköistymisen osalta akkumineraalien kohdalla Suomi voi olla itse asiassa aika avaintekijänä. Samalla on myös niin, että on minusta perusteltua arvioida, pitäisikö kaivosverolla tai muilla keinoilla Suomeen ja maan omistajalle myös jäädä isompi osa siitä tuotosta, koska ne ovat kuitenkin meidän uusiutumattomia luonnonvarojamme. Ne myydään vain kerran. Meillä ei ole välttämättä kiire sillä, tapahtuuko kaivoksen avaaminen nyt vai 10 vuoden päästä — tärkeää on, että tuottoa jää. Mutta tämä täytyy tehdä tarkkaan sikäli, että tämä ei voi poukkoilla kahden vuoden välein. Pelkät etsinnät ovat 15 vuoden syklejä.

Kysyisin ministeriltä itse asiassa sitä, että kun nyt toisaalta hallitus on valinnut sen helpon keinon, että sähköveroa nostetaan kaivoksilla — siirretään ykkösluokkaan ja poistetaan energiaveron palautus — niin onko se oikeastaan väärä keino, [Puhemies koputtaa] koska sähköistyminen kaivosten teknologiassa ja työkoneissa olisi tärkeää ja meidän koko teollisuutemme sähköistyminen on keskeinen osa ilmastonmuutokseen vastausta, [Puhemies: Aika!] ja pitäisikö tältä osin mieluummin ottaa kaivosvero nyt nopeasti [Puhemies koputtaa] valmistelun alle. Mitä elinkeinoministeri sanoo?

14.28 Hannu Hoskonen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Hallitusohjelman mukaan kaivoslain uudistamisen tarve selvitetään. Se on erittäin hyvä kirjaus, ja Markus Lohi, keskustan vahva edustaja, piti hyvän puheenvuoron ja kuvasi, mitkä ovat keskustan tavoitteet kaivoslain suhteen. Kaikki hänen esityksensä ovat erittäin perusteltuja. On tärkeä muistaa meidän kaikkien Suomen kansanedustajien, että noin 70 prosenttia tähän maahan tulevasta metallista tuodaan ja noin 30 prosenttia siitä saadaan omasta maaperästä, niin että Suomi on täysin riippuvainen metallien tuonnista. Jos me haluamme pitää yllä tätä hyvää, korkeaa elintasoja ja myydä hyviä tuotteita ulkomaille, niin meillä ei ole mitään muuta vaihtoehtoa kuin jalostaa metalleja, joita saadaan kotimaasta mahdollisimman paljon, ja tehdä siitä uutta työtä ja hyvinvointia tälle kansakunnalle ja samaan aikaan hoitaa ympäristöasiat, niin kuin onkin tietenkin tavoitteena meillä kaikilla. Annan suuren arvon sille, että elinkeinoministeri Kulmuni ja ympäristöministeri Mikkonen ovat molemmat paikalla — se osoittaa, että tähän asiaan otetaan vakavasti kantaa.

Ja yksi asia vielä: jos emme itse hoida näitä kaivosasioita hyvin, siirtyvät kaivostyöt sellaisiin maihin kuin Kongo, joissa sitten esimerkiksi lapsityövoima on ongelma. Tämä on meidän syytä pitää aina mielessä, [Puhemies koputtaa] kun jotain ollaan lakkauttamassa.

14.29 Satu Hassi vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämän kansalaisaloitteen alullepanijoille on esitettävä suuri kiitos siitä, että he ovat nostaneet tämän asian esil-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 51/2019 vp

le. Onneksi nyt hallitusohjelma ei lupaa pelkästään selvittää vaan lupaa myös, että kaivoslainsäädäntö uudistetaan. Olisikin kiinnostavaa kuulla ministeri Kulmunilta tämän uudistuksen valmistelun aikatauluja. Hallitusohjelmassa myös todetaan, että kunnille annetaan oikeus päättää kaavoituksella siitä, tuleeko kaivos kuntaan vai ei. Tämä on yksi niistä tärkeistä uudistuksista, joihin hallitusohjelmassa on sitouduttu.

On todella paljon asioita, joita pitää uudistaa, jotta kaivostoiminta Suomessa voidaan saada kestäväälle pohjalle. Kuten edellä olevissa puheenvuoroissa on jo todettu, aivan liikaa on sellaisia tapauksia, joissa kaivos häipyy ja sitten yhtiö tekee konkurssin tai jotain ja siivouskustannukset jäävät yhteiskunnan maksettavaksi. [Puhemies koputtaa] Tällainen ei saa enää jatkua. [Timo Heinonen: Oikein!]

14.30 Pia Lohikoski vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kaivoslakialoitteessa on paljon hyvää — kiitos aloitteesta. Hallitusohjelmassa on todellakin sovittu, että kaivoslaki uudistetaan. Lähtökohtana on muun muassa ympäristönsuojelun parantaminen, kaivostoiminnan edellytysten vahvistaminen sekä paikallisen hyväksyttävyyden ja vaikutusmahdollisuuksien parantaminen. On tärkeää, että kunnille annetaan oikeus estää tai sallia kaavoituksella kaivostoiminnasta. On myös hyvä, että otetaan alkuperäiskansojen oikeudet huomioon nykyisenkin lainsäädännön puitteissa. On erittäin tärkeää, että kehitetään vakuussäätelyä siten, että ympäristölliset vastuut hoidetaan kaikissa tilanteissa. Maaperän mineraaleja tulee käyttää ekologisesti ja sosiaalisesti kestäväällä tavalla myös Suomessa.

14.31 Antero Laukkanen kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kiitoksia tämän aloitteen tekijöille. Kiitos myös hallitusohjelman kirjauksesta, joka on selkeä. Toivotaan, että tämäkin aloite johtaa siihen, että tämä kaivoslain uudistaminen myös tehdään tämän kauden aikana.

Mahdolliset ympäristöhaitat on tärkeää kohdentaa sen vastuulle, joka sitä liiketoimintaa pyörittää. Yhteiskunnan ja erityisesti sen kunnan, jonka alueella toiminta tapahtuu, täytyy saada myös siitä toiminnasta merkittävä hyöty. Louhintamäärän tulee olla peruste sille mahdolliselle maksulle, joka tähän tulee. Erityisen tärkeää on se, että kun tämä louhintatoiminta päättyy, myös tämä alueen entisöinti ja kuntoon laittaminen tapahtuu myös tämän liikkeenharjoittajan toimesta.

14.32 Raimo Piirainen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Otan kantaa lähinnä siihen, millä tavalla kaivoksia tällä hetkellä synnytetään. Ne ovat tärkeitä meidän elinkeinoelämälle ja työpaikkojen tuojina, mutta täytyy ottaa ympäristö kuitenkin huomioon. Viittaan nyt Kajaanin pohjoispuolella olevaan talkkikaivoshankkeeseen: Sitä on hyvin vahvasti vastustettu, mutta Tukes on kumminkin antanut luvan vielä tehdä tutkimuksia ja jopa aloittaa... No, rakentamispäätöstä ei ole, mutta kumminkin tämän suuntaista viestiä on. Siellä on asutusta ollut useita vuosikymmeniä, jo lähemmäs sata vuotta, ja aivan asutuksen viereen tulee kaivos — sitä ei voi kyllä millään hyväksyä. Elikkä kyllä tässä täytyy ihmiset ja ympäristöasiat ottaa hyvin vahvasti huomioon.

14.33 Toimi Kankaanniemi ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Hie-man vajaa kymmenen vuotta sitten kaivoslakia uudistettiin Vanhasen hallituksen esityksestä, ja tuolloin olin talousvaliokunnassa ja vasemmistoliiton edustaja Kankaan kanssa

Pöytäkirjan asiakohta PTK 51/2019 vp

teimme vastalauseen, jossa esitimme kaivosveroa, joka maksettaisiin sijaintikunnalle. Sen kuitenkin silloinen hallitus ja eduskunta kaatoivat.

On ilo kuulla, että nyt tähän on laajaa kannatusta. Mielestäni sille kunnalle, johon haitat tulevat ja joka joutuu infrat ja monet muut kustantamaan, tulee korvaus tuosta kaivoksesta. Kysyisin ministeriltä: kun Suomessa ei kaivosyhtiöitä oikeastaan enää ole, niin olisiko hallitus valmis siihen, että valtioenemmistöinen kaivosyhtiö perustettaisiin Suomeen uudelleen? Näin saataisiin se koko ketju kansallisiin käsiin. Se vaatii pääomia, ja se on pitkä projekti, mutta kyllähän tämä on kohtuutonta, että australialaiset ja kanadalaiset vievät meidän luonnonvarat, [Puhemies koputtaa] ainutkertaisten luonnonvarat ja niistä tulevan hyödyn.

14.34 Heikki Autto kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On ollut mukava huomata tässä keskustelun kuluessa, että salissa vaikuttaa olevan laaja yhteisymmärrys siitä, että kestävää kaivostoimintaa tarvitaan, että kestävässä kaivostoiminnassa on Suomelle merkittäviä elinkeinotoiminnallisia mahdollisuuksia. Mielestäni tässä keskustelussa on tärkeää tunnistaa malminetsinnän ja toisaalta kaivostoiminnan ero ja toisaalta myös ymmärtää se, että ehkä jopa enemmän kuin kaivoslaki itsessään tätä alaa säätelee ympäristölainsäädäntö.

On hienoa, että ministerit ovat täällä meillä keskustelussa mukana, ja haluaisin kysyä ympäristöministeriltä ensinnäkin sitä, miten ympäristölainsäädännön osalta voitaisiin varmistaa, että lainmukaisen toiminnan mahdollistamat luvat olisivat voimassa niin, että sitä lainmukaista toimintaa, vaikkapa malminetsintää, oikeasti päästään harjoittamaan. Jos ajatellaan, [Puhemies koputtaa] että malminetsintään on varattu tietty aika mutta kaikki tarvittavat luvat eivät ole yhtä aikaa voimassa, niin varsinaista työtä [Puhemies koputtaa] ei voida tehdä. [Puhemies: Aika!] Ja elinkeinoministeriltä haluan kysyä tästä kaivosveron valmistelun aikataulusta.

14.36 Arto Pirttilahti kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kiitos kaikille, jotka ovat allekirjoittaneet tämän kaivoslakikansalaisaloitteen. Tässä keskustan näkemys on selkeä, että meillä pitää olla kestävä kaivoslainsäädäntö — sen pitää olla ympäristöllisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti kestävä.

Tässä edustaja Lohi otti hyvin esille myös kunnan ja alueen merkityksen. Itse tässä näen hyvänä asiana, että pohditaan ja käydään lävitse, millä tavalla kunnat saisivat siitä esimerkiksi verotuksen kautta hyötyä enemmän — yhtä lailla haittaverona tai rahapussin rakentamisessa — ja että tässä tullaan siivoamaan jäljet pois. Uusi, tai sanotaan nykyinen, kaivoslaki on aika tuore, ja siitä ei ole vielä kokemuksia. Hyvä, että sitä tullaan hieman tässä tarkentamaan.

Otan vielä esille nämä ulkomaiset investoinnit kuitenkin. Täällä on niihinkin puututtu. Ulkomainen raha ottaa ainakin sen 100 miljoonaa euroa ennen kuin kaivos voidaan perustaa, ja sen jälkeen siihen tulee useita muitakin rahanmenoja. [Puhemies koputtaa] Näkisin, että kumminkin tämä säädöspohja olisi arvattavissa ja ennakoitavissa. Ja vielä yhtenä asiana, arvoisa puhemies: Juurikin tämä jalostuksen arvo täytyy vielä huomioida tässä. [Puhemies koputtaa] Sehän jää myös Suomeen.

14.37 Katja Taimela sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Aivan alkuun haluan minäkin kiittää tämän aloitteen allekirjoittajia ja muistuttaa vielä siitä, että kaivos-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 51/2019 vp

lakia tullaan joka tapauksessa uudistamaan tällä vaalikaudella. Ajattelen niin, että tämä kansalaisaloite on hyvä avaus tähän kaivoslakikeskusteluun.

Kaivoslain uudistamistarpeita on arvioitu selvityshenkilö Pekka Vihervuoren johdolla, ja nämä selvityksen johtopäätökset ovat olleet käytössä myös hallitusneuvotteluissa. On hyvä huomioda, että hallitusohjelman kirjaukset ovat melko vahvassa linjassa niin Vihervuoren selvityksen kuin myös monien kansalaisaloitteissa esitettyjen muutosten kanssa.

Miten Suomen pitää toimia? Suomen pitää toimia kestävän kaivostoiminnan esimerkki-maana. Kaivoslakia pitää uudistaa niin, että kaivosten ympäristövaikutuksia voidaan vähentää, ja kiinteistönomistajien ja maanomistajien asemassa on varmasti parannettavaa. Nyt istuvan hallituksen tahtotila on myös selvittää malminetsintäoikeuden lupaprosesseja ja -käytänteitä ja mahdollisia rajoittamistarpeita luonnonsuojelualueille, ja ennakkotietojen mukaan tämä kaivoslakiin liittyvä lakiesitys on tulossa eduskuntaan nyt heti keväällä. [Puhemies koputtaa] Pitääkö tämä paikkansa? Kun täällä on meidän ministerit paikalla: [Puhemies koputtaa] onko tämä aikataulu edelleen relevantti?

14.38 Sheikki Laakso ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kiitos todellakin aloitteen tekijöille ja allekirjoittaneille, koska tämä on todellakin sellainen ongelmata-paus, mikä pitää kyllä saada meillä lainsäädäntöön järkeväksi. Sen verran on otettava huo-mioon tässä jutussa, mitä luin esimerkiksi aloitteesta, että pitää jo aloitusvaiheessa lyödä kovat ympäristövaatimukset päälle ja sitä kautta niin sanotusti takuurahastoon. Sen voisi kyllä oikeasti hoitaa niin, että se maksetaan malmista tulevalle rahalle, koska ongelma on se, että jos pitää olla heti välittömästi tulevan niin sanotusti siivouksen vaatima raha, niin se tarkoittaa sitä, että kilpailu kuolee käytännössä katsoen kokonaan, koska silloin ei ole mil-lään muilla kuin globaaleilla kaivosjäteillä mahdollisuus, koska kellään muulla ei ole sitä rahaa laittaa sinne kassaan siinä vaiheessa, ennen kuin ensimmäistäkään lapiollista on siitä maasta otettu. Asiassa on nyt vaara, että tehdään sellainen moka, että asiasta tehdään kovin vaativa siinä kohtaa, koska se voidaan tehdä [Puhemies koputtaa] myös niin, että sitä mak-setaan pikkuhiljaa sitä mukaa kuin kaivetaan.

14.39 Emma Kari vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Omasta puoles-tani kiitos joka ikiselle ihmiselle, joka on ollut liikkeellä tämän aloitteen puolesta ja sen al-lekirjoittanut. Kertoo ehkä jotain tämän asian tärkeydestä ja siitä, kuinka arvokkaasta asiasta, kun Suomen luonnosta puhutaan, on kyse, että kymmenettuhannet ihmiset ovat lähteneet tämän aloitteen takia liikkeelle, ja jotain siitä kertoo myös, että meillä on molem-mat ministerit täällä paikalla. Iso kiitos siitä, se on arvokas ja tärkeä asia.

Itse ajattelen, että on aika selvää tämänkin keskustelun pohjalta, että meidän nykyinen kaivoslainsäädäntömme on vanhentunut. Se ei riittävällä tavalla puolusta suomalaista luontoa eikä suomalaisia ihmisiä, ja tämän takia muun muassa vihreät ja moni muukin täs-sä salissa jo viime kaudella ovat ajaneet kaivoslain uudistamista eteenpäin.

Tässä on ollut ehkä vähän epäselvyyttä siitä, mikä se hallitusohjelman kirjaus on. Siellä ei kirjata selvityksestä tai arvioinnista tai mistään muustakaan, vaan siellä lukee aivan sel-västi, että ”kaivoslainsäädäntö uudistetaan”, piste. Samalla on kirjauksia myös monien ym-päristöasioiden paremmasta huomioimisesta, ja erityisen epäoikeudenmukaiseltahan toi-minta on tuntunut silloin, kun se on tapahtunut luonnonsuojelualueella. [Puhemies koput-taa] Tästä kysyisinkin ministeriltä: millä aikataululla tämä selvitys rajoituksista luonnon-suojelualueilla edistyy?

Pöytäkirjan asiakohta PTK 51/2019 vp

14.40 **Heikki Vestman kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On tosiaan globaalisti vastuullista, että mineraalien kasvavaan kysyntään maailmassa vastataan myös täällä Suomessa eikä vain alempien normien maissa. Täällä on syystäkin nostettu esille esimerkiksi Kongon kobolttikaivosten ympäristöloukkaukset ja lapsityövoiman käyttö.

Kaivosalan pitää kantaa Suomessa vastuunsa. Saastuttaja maksaa -periaatteen on toimitettava käytännössä. Ympäristövahinkojen ja -haittojen jälkihoitoa ei tule sosialisoida suomalaisten kannettavaksi. Suomessa on edelleen kaivoksia, joissa ei ole lainkaan vakuuksia. Toinen ongelma muodostuu konkurssitilanteissa, joissa jälkihoito on kaatunut veronmaksajien niskaan. Kaivosalan maksamien vakuuksien on syytä olla oikealla tasolla. Tästä olisi sin ministeri Kulmunilta kysynyt: koska tähän saadaan lakimuutosesityksiä?

Toinen asia on sitten tämä kaivosvero. On aivan selvä asia, että suomalaisten täytyy saada riittävä korvaus uusiutumattomien mineraalien hyödyntämisestä, ja sekin kiinnostaa, onko hallitus kaivosveroa [Puhemies koputtaa] edistämässä ja koska.

14.42 **Jari Myllykoski vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On tärkeää, että me keskustelemme tästä aiheesta, ja tämä tulee nyt hyvään kohtaan, kun meillä on kansalaisaloite ja se, että hallitusohjelmaan on näin kirjattu.

Edustaja Laukkaselle sanoisin, että ei missään tapauksessa louhintamääriin nähden ruveta verotusta määrittelemään, vaan verotuksen pitää olla mineraalien arvon mukaan. Tässä kohtaa, kun kaivoslakia ja verotusta ruvetaan uudistamaan, pitää muistaa ja nähdä se, että meillä on tuotteita, meillä on mineraaleja, joita hyödynnetään jatkojalostuksessa tässä maassa. Harjavalta, Kokkola, Tornio, Hämeenlinna, Pori ovat paikkakunnat, jotka hyötyvät siitä, että meillä on kaivannaisteollisuutta tässä maassa. He tuovat toki ulkoakin, mutta ei pidä unohtaa sitä, että meillä on myös mineraaleja, jotka viedään suoraan ulos, ja siinä vaiheessa näillä mineraaleilla pitäisi olla rojaltimaksu, josta saadaan se kaivosveron kaltainen tuotto Suomeen.

14.43 **Jani Mäkelä ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Omalta osaltani myös kiitän aloitteen tekijöitä tärkeän asian esille nostamisesta. Mielestäni tässä on kaksi tärkeää näkökohtaa huomioitavaksi.

Ensinnäkin on se, että malmivarat ovat osa kansallisomaisuuttamme, jota ei mielestäni voida luovuttaa ilmaiseksi tai mitättömällä korvauksella ulkomaille. Suomi ei saa olla mikään siirtomaa, jonka ulkomaalaiset toimijat pystyvät varaamaan suurina alueina kerrallaan.

Toiseksi ympäristönäkökohdat on tässä huomioitava. Uutta Talvivaaraa ei tarvita Saimaan vesistön alueelle eikä yhtään minnekään muuallekaan. Tietenkin ympäristöasiat on huomioitava niin kotimaisten kuin ulkomaistenkin toimijoiden kohdalla, mutta ulkomalaisen toimijan kohdalla tulee helpommin mieleen tällainen perävalotakuun mahdollisuus, että luodaan ongelmat ja sen jälkeen lähdetään takaisin sinne kotimaahan ja kenties lähetetään iso lasku perässä Suomelle, kun Suomi on näihin vapaakauppasopimuksiinkin mukaan lähtenyt. Näin ei saisi olla. Valtava enemmistö suomalaisista haluaisi rajoittaa ulkomaalaisia omistuksia kaivoshankkeissa, ja olen täysin samaa mieltä.

14.44 **Sari Essayah kd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kiitoksia kansalaisaloitteen laatijoille. On äärimmäisen tärkeää, että tämä asia nousee keskusteluun. Kristillisdemokraatit viime keväänä ja omassa vaaliohjelmassaan linjasivat, että kaivoslakia tu-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 51/2019 vp

lee uudistaa. Me emme vastusta kaivosteollisuutta sinällänsä, jos se on vastuullista, mutta nykyinen kaivoslaki ei pysty pitämään täysin huolta siitä, että se olisi tarpeeksi vastuullista, ja siksi tarvitaan näitä muutoksia.

Erityisesti on ilahduttavaa, että hallitus on nyt jo sanonut, että aikoo olla uudistamassa näitä vakuusmaksuja, koska todellakin monesti siinä tilanteessa, jos yhtiö menee konkurssiin tai muuta vastaavaa, niin meillä ei ole sitten ketään, joka vastaisi näistä vahingoista. Siinä mielessä tarvitaan sellainen oikeudenmukainen ja myöskin sen elinkaaren mukaan kertyvä vakuusmaksu, aivan niin kuin meillä on ydinvoimassa, niin kuin meillä öljyntorjuntapuolella.

Toinen asia on tämä rojalti. Siinä kannatamme sellaista mallia, jossa tämä louhittujen mineraalien määrä olisi myöskin se tekijä, joka otetaan huomioon, koska on niin helppoa tilinpäätöksessä järjestellä tytäryhtiö nollatulokselle [Puhemies koputtaa] tai miinukselle, jolloinkin pelkästään tuloksesta verottaminen ei tuo sitä tarvittavaa [Puhemies koputtaa] veromäärää.

14.45 Piritta Rantanen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Niin kuin täälläkin mainitussa Vihervuoren raportissa todetaan, kaivoslain perinpohjaista muuttamista ei ole pidetty aiheellisena. Tälläkin sektorilla hallituksen toiminnan on oltava pitkäjänteistä ja ennakoitavaa. On huomioitava, että ala työllistää Suomessa suoraan 7 000 henkilöä ja välillisesti noin 13 000 henkilötyövuotta.

Kaivostoiminta ei kuitenkaan voi perustua jokamiehenoikeuksiin, eikä ole Suomen edun mukaista, että täällä kaivettu malmi viedään jatkojalostettavaksi muihin maihin. On tärkeää, että jatkojalostus tehtäisiin Suomessa. Näin varmistaisimme mahdollisimman suuren hyödyn Suomelle ja suomalaisille.

On hyvä asia, että tämän kansalaisaloitteen jälkeen pääsemme syvällisemmin keskustelemaan siitä, kuinka voimme pitää huolta kaivostoiminnan ympäristövaikutuksista, mikä on kuntien rooli kaivostoiminnan kaavoittamisessa ja sijoittumisessa ja kuinka esimerkiksi kaivosverotusta tullaan kehittämään.

Kysyisin ministereiltä: onko kaivos- tai mineraalisektorille tulossa erityisiä kehitys- ja innovaatiopanostuksia, jotta jatkojalostusta Suomessa voitaisiin lisätä?

14.46 Saara-Sofia Sirén kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Todellakin hienoa, että pääsemme tämän kansalaisaloitteen myötä keskustelemaan tästä monia kansalaisia huolestuttavasta aiheesta. Allekirjoitusten määrä todellakin kertoo siitä, että monien suomalaisten luottamus kaivostoimintaa kohtaan on ollut koetuksella, ja on hienoa, että hallitus tähän asiaan on aikonut myös paneutua.

Tässä hallituksen lainsäädäntötyössä on tärkeää huomioida koko kaivostoiminnan elinkaari ja selkeät linkitykset kiertotalouteen liittyviin kysymyksiin ja vesistövaikutuksiin.

Kokoomus kannattaa kaivosveroa, ja eduskuntavaaliohjelmassamme olemme puhuneet louhintaverosta.

Kysyisin vielä ministereiltä, miten hallitus aikoo lisätä kuntalaisten ja kuntien vaikutusmahdollisuuksia esimerkiksi kaavoituksen keinoin tässä uudistuksen yhteydessä?

14.47 Markus Lohi kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tuo oli jo minusta pieni uutinen, että kokoomus kannattaa louhintaan perustuvaa kaivosveroa. [Olli Immonen: Se on kyllä uutinen! — Vasemmalta: Iso uutinen!] Minusta edustaja Myllykoski oli

Pöytäkirjan asiakohta PTK 51/2019 vp

täällä oikeassa: Se ei ole viisasta. Sehän tarkoittaisi sitä, että kaivosten elinkaari menisi lyhyemmäksi, koska otettaisiin vain se rikas malmi, se olisi 10—15 vuotta, ja jätettäisiin se vähän köyhempi malmi sieltä hyödyntämättä.

Keskustelussa korostuu usein, niin kuin tässä kansalaisaloitteenkin teon yhteydessä, tietenkin se, että kaivokset eivät välttämättä aina toimi vastuullisesti. Mutta samaan aikaan on hyvä muistaa, että meillä on erittäin monta erittäin vastuullisesti toimivaa kaivosta Suomessa. Otetaan esimerkki, vaikka Lapista Kittilän kaivos, joka tuo suoria verotuloja Kittilän kunnalle yli 5 miljoonaa euroa joka vuosi ja lisäksi maksaa valtiolle rojalteja. Meillä on myös muita erittäin vastuullisesti toimivia kaivoksia. Ja vaikka vakuusasioihin tarvitaan muutoksia, ne ovat paremmassa kunnossa kuin monesti luullaan. Esimerkiksi Terrafame, joka otti sen Talvivaaran haltuunsa, on maksanut ympäristölainsäädännön mukaisia vakuuksia muistaakseni 107 miljoonaa euroa. Eli kyllä siellä kuitenkin on myös toimivia käytäntöjä. Tarvitaan kuitenkin täsmäkorjauksia.

14.48 Mari Holopainen vihr (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Ja kiitos aloitteen tekijöille! Ihmisten huoli Suomen heikosta kaivostoimintaa koskevasta lainsäädännöstä on perusteltu. Luonnonvarojen kulutus kasvaa, ja biodiversiteetti heikkenee. Brasilian sademetsien tuhon myötä käytössä olevan globaalin markkinamekanismin heikkoudet ympäristön kannalta ovat tulleet karulla tavalla esiin. Kaivannaisteollisuus ja louhinta kuuluvatkin viiden merkittävimmän syyn joukkoon lajien uhanalaisuuden osalta. Haluaisin kysyä ministereiltä: jos mineraalien kysyntä kasvaa, kuten on ennakoitu, miten voimme estää biodiversiteetin heikkenemistä?

Suomen jätteistä 75 prosenttia tulee kaivannaisteollisuudesta. Hapan sivukivi jää käytännössä ikuisiksi ajoiksi ympäristöön. Miten voimme toimia tämän haasteen edessä, johon ei vielä ole mitään ratkaisua?

Lopuksi olisin kysynyt Euroopan ja Kanadan yhteisestä vapaakauppasopimuksesta CETasta. Esimerkiksi Itä-Suomen yliopiston tuoreessa julkaisussa tutkijat hieman kyseenalaistavat tätä aiempaa tulkintaa siitä, että olisimme tässä turvassa. — Kiitos.

14.50 Juha Mäenpää ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä on hyvä aloite ja siitä kiitos allekirjoittajille.

Edustaja Lohi taisi nyt sekoittaa hiukan Talvivaaran ja Terrafamen lukuja. Elikkä Talvivaaralle määrättiin 107 miljoonan euron vakuudet maksettavaksi. Ikänä emme ole saaneet tietää, onko niitä maksettu sinne Kainuun ely-keskukselle. Terrafamelle on määrätty 56,5 miljoonan vakuudet, ja ne on valtioneuvosto taannut, niin että sinänsä Terrafame ei ole niitä maksanut sinne. Ilman vastavakuutta valtioneuvosto on ne taannut.

14.51 Markus Lohi kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tieto Terrafamen vakuuksista on minulla ympäristöministeriöstä. Jos sitten saamani tiedot eivät pidä paikkaansa, niin voin kyllä tarkistaa sen.

Niin tai näin, joka tapauksessa pääviestini oli se, että tähän vakuusasiaankin tarvitaan muutosta. Meillä on erikseen kaivoslain mukaiset vakuudet ja sitten on ympäristönsuojelulain mukaiset vakuudet. Näitä vakuuksia ei voi tilanteessa, jossa toinen ei esimerkiksi riitä ja toista vakuutta ei voida käyttää, ristiin hyödyntää. Tämä on yksi ongelma, jonka otti myös tämä selvityshenkilö kesäkuussa luovuttamassaan selvityksessä esille, ja minusta se on aiheellinen korjaus, joka pitää tehdä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 51/2019 vp

Perussuomalaisten edustaja otti esille, että me tarvitsisimme valtio-omisteisen kaivos-yhtiön. Nyt taitaa unohtua se, että viime vaalikaudella, noin vuosi sitten, sellainen perustettiin. Suomen Malmijalostus Oy on perustettu. Se omistaa useampaa kaivosta. Se on valtion sataprosenttisesti omistama yhtiö. Nyt on kysymys vain siitä, että meidän kannattaisi pääomittaa tätä yhtiötä, jotta se pystyisi kiihdyttämään meidän akkuklusterin toimintaa Suomessa. [Välihuuto vasemmalta] Tämä on erittäin järkevää, ja tässä varmasti löydämme myös toisemme perussuomalaisten kanssa.

Ensimmäinen varapuhemies Tuula Haatainen: Annetaanko ministereille vastaukset? 3 minuuttia. Ministeri Kulmuni ensin, ja sitten ympäristöministeri Mikkonen. — Kulmuni, olkaa hyvä.

14.52 Elinkeinoministeri Katri Kulmuni: Arvoisa rouva puhemies! Muutamia huomioita ja kommentteja.

Myös omalta osaltani kiitos kansalaisaloitteen aktiiveille, että eduskunta on saanut tämän käsittelyyn, ja ehkä laajemmin kaivoslainsäädäntöön liittyviä asioita ja kysymyksiä, joita täällä nousi esiin, voin totta kai omalta hallinnonalaltani kommentoida. On syytä muistaa, kuten täällä moni totesikin, että toki kaivosteollisuus on Suomessa myös erittäin merkittävä työllistäjä. Meillä on tällä hetkellä 46 kaivosta, niissä työskentelee lähes 7 000 henkilöä, ja liikevaihtokin on merkittävä. Ja samalla tietenkin, kuten kaikessa — ja erityisesti, kun toimitaan luonnonvarojen parissa — sosiaalinen vastuu ja ympäristöllinen vastuu korostuvat.

Kuten täällä nousikin esiin, tätä työtä on työ- ja elinkeinoministeriössä tehty jo viime vaalikaudella, esimerkiksi tilattiin selvitys kaivoslain muutoksista oikeustieteen tohtori Pekka Vihervuorelta, johon myös edustaja Lohi viittasi. Tässäkin selvityksessä nousi esiin muutamia kohtia, joita olisi syytä huomioida. Niitä samoja itse asiassa jo hallitusohjelmakirjauksissa oltiin huomioitu, ja niitä muutosesityksiä olen tuomassa eduskuntaan ensi vuonna, kun saadaan ne kokonaisuudeksi sitten kasaan. Yksi niistä liittyy vaikkapa juuri tämän kaivoslain mukaisiin vakuuksiin. Tämän Vihervuoren raportin mukaan on niin, että ne eivät ole riittävällä tasolla ja lainsäätäjän hengen mukainen tavoite ei toteudu siinä, mitä vuoden 2011 kaivoslaissa tavoiteltiin, joten tältä osin kaivoslain vakuussäätelyä on syytä muuttaa. Lisäksi siellä on myös asioita, jotka pohjautuvat myös hallitusohjelmakirjauksiin, esimerkiksi muutostarve kaivosluvan edellytyksiin, liittyen siihen, että on olemassa oleva kunnan hyväksymä kaava. Kolmanneksi tarvitaan tietenkin tiedotustoimintaa, ja hakemuksista, päätöksistä tiedottamista, jotta alueella paikalliset tietävät, kuinka prosessit etenevät. Nämä kolme esimerkinomaisesti mainitakseni.

Lisäksi ehkä vielä voisin mainita tästä kaivosverosta. Toki veroasiat kuuluvat valtiovarainministeriön hallinnonalaan, mutta ilmeisesti kuitenkin parlamentissakin on erittäin laaja toive, että asiaa selvitettäisiin. Meillä on tietenkin syitä myös verrata tätä siihen, miten muualla maailmassa on toimittu, joten toivon, että valtiovarainministeriö tästä voisi selvityksen aloittaa.

Ja tietenkin tärkeää on se, että kun yhteiskunta sähköistyy, meillä on niitä mineraaleja ja malmeja kestävästi tuotettu myös tulevaisuudessa. Ja kyllähän suomalainen akkuteollisuus voi olla monella tavalla ongelmanratkaisija maailman isoissakin kysymyksissä, mutta se vaatii kyllä sitten kestävä ja ympäristöllisesti hyväksyttävää kaivostoimintaa ja jatkojalostusta. Suomi on mukana eurooppalaisessa akkuklusteriyhteistyössä, ja se on meille

Pöytäkirjan asiakohta PTK 51/2019 vp

tietenkin erittäin keskeistä, koska meidän onnemme on se, [Puhemies koputtaa] että asumme luonnonvaroiltaan rikkaan valtion maaperällä.

Ensimmäinen varapuhemies Tuula Haatainen: Ja ministeri Mikkonen, 3 minuuttia. — Olkaa hyvä.

14.55 Ympäristö- ja ilmastoministeri Krista Mikkonen: Arvoisa puhemies! Todella minäkin haluan kiittää kansalaisaloitteen tekijöitä. On erittäin tärkeää, että me pääsemme keskustelemaan niistä muutostarpeista, mitkä koskevat kaivoslainsäädäntöä — ei siis pelkästään kaivoslakia vaan kaivoslainsäädäntöä kokonaisuudessaan. Kaivostoimintaanhan liittyy myös paljon lakeja, jotka ovat ympäristölakeja, joilla säädellään kaivostoimintaa, ja sillä on paljon yhteisiä rajapintoja sekä kaivoslain että muun ympäristölainsäädännön kanssa, millä tätä säädellään. Kuten täällä on monta kertaa tullut esille, hallitusohjelmassahan on vahvat kirjaukset siitä, miten kaivoslainsäädäntöä uudistetaan ja miten siinä nimenomaan halutaan vahvemmin ottaa huomioon sekä ympäristövaikutukset että myös kuntalaisten vaikuttamismahdollisuudet ja myös tietysti se, että kaivostoiminnan toimintaedellytykset säilyvät, kunhan se tehdään vastuullisesti — huomioidaan nämä ekologiset reunaehdot — ja myös sosiaalisesti vastuullisesti, mikä täällä on tullut monta kertaa esille.

Sitten tietysti vielä tärkeänä huomiona on se, että sen lisäksi, että meillä on lainsäädäntöä, niin meidän viranomaisillamme täytyy olla riittävät resurssit lainsäädännön valvontaan. Tämähän on ollut yksi asia, mikä tällä hetkellä näissä joissain ongelmakaivoksissa on ollut yhtenä huolena: että viranomaisilla ei ole ollut riittäviä valvontaresursseja eikä ole voitu riittävän ajoissa myöskään puuttua niihin epäkohtiin. Nyt myös näitä viranomaisresursseja vahvistetaan jo ensi vuoden budjetissa.

Ja tosiaan tässä luonnonsuojelulaissa, joka tällä vaalikaudella uudistetaan, on myös yhtymäkohtia kaivoslainsäädäntöön, ja sen uudistaminen on tarkoitus aloittaa loppuvuodesta. Siinä tullaan tarkastelemaan näitä rajapintoja, ja esimerkiksi siinä kohtaa sitten selvittää se yksi asia, mikä tänne hallitusohjelmaan on kirjattu, se, miten huomioidaan kaivostoiminta luonnonsuojelualueilla.

Sitten täällä on todella myös tämä ympäristövaikutusten huomioon ottaminen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, se on tärkeätä, ja sitten kaivosluvan ja ympäristöluvan parempi yhteensovittaminen, mikä täällä nousi yhdessä kysymyksessä esiin. Nythän tähän liittyen on jo viime kuun alussa tullut voimaan ympäristöllisten lupamenettelyjen yhteensovittamislaki, joka tietyllä tavalla antaa mahdollisuuksia näiden menettelyjen tiiviimmälle yhteensovittamiselle, mutta totta kai olisi kaikkien toimijoiden etu ja kuntalaisten etu, että nämä lupakäytännöt olisivat mahdollisimman yhtenäisiä ja myös suhteellisen nopeita prosesseja, koska tällä hetkellä iso ongelma on myös se, että nämä lupaprosessit kestävät niin kauan, että paikalliset toimijat eivät oikein tiedä, mitä täällä tulee tapahtumaan. [Vastauspuheenvuoropyyntöjä]

Ensimmäinen varapuhemies Tuula Haatainen: Jatketaan debattia. Edelleenkin pyydän nyt uudelleen painamaan nappia ja nousemaan seisomaan niitä, jotka haluavat käyttää tässä puheenvuoron.

14.59 Seppo Eskelinen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Aloite on hyvä keskustelunavaus jo hallitusohjelmassa kirjattuun kaivoslain uudistamiseen. Uudis-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 51/2019 vp

taminen on monella tapaa tärkeä niin ympäristö kuin elinkeinopolitiikka ja sosiaaliset lähtökohdat huomioiden. Lainsäädäntö pitää pystyä tekemään ilman ylilyöntejä huomioiden kestävä kehityksen tavoitteet.

Kaivannaisteollisuuden aluetaloudelliset vaikutukset ovat täällä keskustelussa olleet myös esillä, ja nehan ovat erityisesti Itä- ja Pohjois-Suomessa aika huikeat, yli neljä- ja puolitusatta työpaikkaa, ja jos kerrannaisvaikutuksia alihankintaketjun kautta katsoo, niin vaikutukset ovat kaksi ja puoli — kolme ja puoli -kertaiset, saati sitten aluetalouden vaikutukset niillä paikkakunnilla, missä kaivosteollisuutta on.

Tärkeää on, että kasvun ja työllisyyden näkökulmasta tulevaisuudessa pitäisi pystyä kasvattamaan koko kaivosteollisuuden arvoketjua aina louhinnasta jalostukseen. Se olisi parasta niin hallituksen työllisyystavoitteiden kuin kestävä kehityksenkin näkökulmasta.

15.00 Timo Heinonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tämä kaivoslakikansalaisaloite on enemmän kuin tervetullut, ja kiitokset ministereille, että olette tärkeän asian lähete keskustelussa paikalla.

Kaivoslaissa ja -toiminnassa on monia ongelmia. Ehkä yksi isoimpia on se, että meillä on järjetön tilanne: se, kuka ehtii, saa pitää, eli tämä valtausjärjestelmä, joka ei kyllä toimi oikealla tavalla. Asukkaita ei kuulla, lähialueita ei kuulla, kunnilla ei ole mahdollisuutta sanoa ei, ja tähän pitää saada kyllä muutos.

Kyllä tietysti jotain tästä toimimattomuudesta kertoo Valkeakosken Dragon Miningin toiminta: muistamme, kun yhtiö oli Hongkongin pörssiin menossa, miten he kertoivat sijoittajille, että Suomessa ne viranomaiset ovat niin hitaita ja oikeudet ovat niin hitaita, että kyllä me ehdimme sen kullan sieltä pois viedä ennen kuin näitä ehditään käsittelemään. Eli on oikein, että kansa on nyt vaatimassa tekoja, ja toivottavasti niitä nyt myös saadaan.

15.01 Ville Vähämäki ps (vastauspuheenvuoro): Kunnioitettu puhemies! Me näemme aika helposti tästä meille jaetusta budjetista, kuinka käy, jos me emme niitä vakuuksia kyllin isoiksi aseta. Nimittäin täältä sivulta 762 voidaan todeta, että viime vuonna olemme käyttäneet 16,3 miljoonaa muistaakseni nikkelikaivoksen sulkemiseen Nivalassa, ja se oli alasajon kakkosvaihe, ja aikaisemmin siihen alasajon ykkösvaiheeseen taidettiin laittaa noin viitisen miljoonaa. Eli toisin sanoen niiden vakuuksien täytyy olla kyllin hyvällä tasolla ja täytyy kiinnittää huomiota siihen, että kaivosten omistajasuhteet eivät muutu liikaa.

Muuten sitten sanoisin näin, että meidän täytyisi kiinnittää huomiota koko ekosysteemiin. Tässä kaivostoiminnassa, jos ajattelee akkuekosysteemiä, meillä on malmit, akkukemikaalit, anodi-, katodituotanto, kennotus, sitten sen jälkeen meillä on se sähköauto, johon ne asennetaan, tai joku muu väline, [Puhemies koputtaa] ja sitten täytyy huomioida myös sen lopputuotteen uusiokäyttö. Tämäkin täytyy ottaa myöskin huomioon. [Puhemies koputtaa] Koko ekosysteemi haltuun, siitä tulee paljon hyvää.

15.02 Antti Kurvinen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kuten täällä keskustelussa on tullut monesti mainittua, niin tämä kansalaisaloite on erittäin myönteinen ja tietysti todella vakava viesti meille, Suomen eduskunnalle, siitä, että kaivostoimintaan liittyvä sääntely täytyy laittaa sellaiselle tasolle, että se on kestävä kehityksen kriteerien mukaista ja me emme vie tulevilta sukupolvilta mahdollisuutta nauttia Suomen luonnosta ja sen kallioperässä olevista hyvistä malmeista.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 51/2019 vp

Sinänsähän kaivoslainsäädäntö on mennyt kyllä Suomessa eteenpäin, ja tässä haluan kiittää keskustan, oman puolueeni, lisäksi kokoomusta ja vihreitä siitä, että Vanhasen kaksohallituksessa säädettiin nykyinen kaivoslaki. Mikäli olen ymmärtänyt oikein, niin nyt näitä lupia ei sen uuden lain pohjalta ole annettukaan juurikaan, koska lainsäädäntö on ollut tiukempi. Mutta tiukentamista tarvitaan jatkossakin. Keskusta haluaa, että Suomi on kestävä kaivostoiminnan mallimaa. Meille mahtuu kaivoksia, mutta ei minne tahansa.

Puhemies! Haluan kyllä korostaa erityisesti kunnan roolia. Kunnalla pitää olla kaavoituksella tai jollakin muulla tavalla hyvät keinot puuttua siihen, tuleeko kaivosta alueelle vai ei, ja kyllä me tarvitsemme jonkun veron tai maksun, [Puhemies koputtaa] josta kaivoksen sijaintipaikalle, -alueelle jää myös sitten [Puhemies: Aika!] tuloja ihmisille.

15.03 Atte Harjanne vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitos aloitteen tekijöille ja hyvälle puheenvuoroille täällä. Meillä on siis tilanne, jossa meillä on voimakas sähköistyminen ja sen vaatima mineraalitarve, ja sitten taas se tasapainottaminen kaivostoiminnan ympäristö- ja sosiaalisten haittavaikutusten kanssa. Tällaisissa tilanteissa tarvitaan väistämättä vastuullista ja mahdollisimman kestävä kaivostoimintaa, jonka edellytys on tietysti hyvä sääntely, joka jakaa hyödyt reilusti ja minimoi haitat. Yhtiöiden hyvän tahdon varaan ei tässä voi luottaa. Tämän salin suht yhtenäinen ääni tämän asian puolesta antaa minusta hyvän selkänöjan hyvälle ja rohkealle lainsäädännölle.

Täällä on tuotu esiin tämä kuntien rooli, ja se on tärkeätä, että kunnilla on tässä sananvaltaa. Minä olisin ehkä kysynyt sitä ministereiltä, miten taataan toisaalta se, että pieni kunta Suomessa on tavallaan hyvässä asemassa suhteessa näihin globaaleihin kaivosyhtiöihin ja tällaiseen, ja että siellä pystytään tekemään hyvä, kokonaisvaltainen kestävä kehityksen mukainen arviointi siitä, milloin joku kaivos on hyvä idea tai ei ole. Tavallaan tämän epäsymmetrian tasaaminen — mitä valtio voi siinä tehdä? — Kiitos.

15.05 Harry Harkimo liik (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kiitos kansalaisaloitteen tekijöille. Tilanne on kestämaton, koska Suomessa tarvitaan välittömästi uusi kaivoslaki tai vanhaan korjaus, koska epävarmuus vaikuttaa uusien kaivoksien rahoitusneuvotteluihin ja niiden perustamiseen. Kolme periaatetta tulisi olla, että mineraalit kuuluvat Suomessa maanomistajille ja valtiolle. Näin valtio saisi omista luonnonvaroistaan kestävä tuoton ja voitaisiin investoida eteenpäin, jos saataisiin näiden käytöstä markkinahintaan sidottu vero. Esimerkiksi Norjan öljyrahasto perustuu samanlaiselle ajatukselle.

Tällä lailla on kiire myös siksi, että pian voimaan tuleva Kanadan ja EU:n välinen kauppasopimus tulee antamaan kanadalaisille kaivosjäteille lisää vapauksia ja paremman aseman harjoittaa toimintaa sekä vaikeuttaa uuden lainsäädännön tekemistä. Mutta kaivosyhtiöitä ei voida [Puhemies koputtaa] verottaa siten, että ne tapetaan. Tätä lakia ei voida koko ajan muuttaa, ja siksi kysynkin ministereiltä: tehdäänkö tämä nyt kunnolla, ettei kolmen vuoden kuluttua seistä taas tässä?

15.06 Juho Kautto vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tällä kaivostoiminnalla on tietysti suuri paikallinen työllisyysvaikutus, mutta silti me tarvitsemme kaivoslain muutosta. On käsittämätöntä, että usein monikansalliset suuryhtiöt voivat hyödyntää maaperässämme olevia rikkauksia vailla riittävää vastuuta.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 51/2019 vp

Ensinnäkin on ehdottoman tärkeää se, mikä täällä on tullut esille, että kaivostoiminnan aloituksesta voidaan päättää yksiselitteisesti sen kunnan päätöselimissä, minne toimintaa suunnitellaan. Sitten pidän myös erittäin tärkeänä, että yhtiöt kantavat suuremman vastuun näistä ympäristövaikutuksista. Lähtökohtaisesti malminetsintä tulee toki myös kieltää luonnonsuojelualueilla. Kaivosyhtiön tulee myös maksaa yhteiskunnalle veroa louhitusta malmista, ja sen tulee turvata kaivospaikkakunnan tulevaisuus rahastojen tai vakuuksien avulla siltä varalta, että kaivospaikkakunnalle jää ympäristön kannalta ongelmallinen tilanne.

Itse kaivoslakialoite on pääpiirteittäin kannatettava. Hallitusohjelmassa on otettu aloitteen keskeiset asiat hyvin esille, ja toivon, [Puhemies koputtaa] että hallitus etenee hyvin ripeästi tässä lakimuutoksessa.

15.07 Johanna Ojala-Niemelä sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kaivosteollisuus on merkittävä ala. Meillä on se 46 kaivosta ja liikevaihto melkein 2 miljardia euroa ja henkilöstöä tuo 7 000 ja kokonaislouhintamäärät 130 miljoonaa tonnia. Itse tulen Lapista. Meillä on kolme toimivaa kaivosta, ja meillä on Euroopan suurin kultakaivos, Suurikuusikon kultakaivos, ja vaikka on Leviltä ihan melkein kivenheiton päässä tuo Suurikuusikko, niin kaivokset tosi hyvin täydentävät toisiaan työpaikkojen osalta — puoliset molemmat ovat löytäneet työpaikan. Matkailuvaltaisella alalla on paljon naisia ja sitten kaivospuolella monesti paljon miehiä töissä.

Outokummun terästehdasta ei olisi ilman Elijärven kaivosta. Outokumpu, suuri terästehdas, tarjoaa välillisiä ja välittömiä työpaikkoja 7 000, niin että kyllä merkittäviä vaikutuksia on olemassa. Mutta tuo kaivosvero on semmoinen, että kunnilta tulee koko ajan sitä palautetta, että he eivät saa siivua tästä tulosta. Tietenkin kunnalle tulee yhteisövero, kiinteistövero, palkkatulon kautta ostovoimaa, mutta jos siihen jonkunlaisen vielä saisi, mistä kunta ja paikalliset saisivat oman osuutensa [Puhemies koputtaa], niin se olisi hyvä asia.

15.08 Pauli Kiuru kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tästä kunnille tulevasta tulosta ensinnäkin: niin kuin ensimmäisessä puheenvuorossani sanoin, kunnille pitää tulla kohtuullinen korvaus siitä, jos kunta päättää, että kaavoituksella kaivos mahdollistetaan.

Edustaja Lohi hieman arvosteli kokoomuksen verolinjausta. Itse omassa puheessani sanoin, että verotus voi perustua louhintamäärään, liikevoittoon, liikevaihtoon tai, niin kuin itse sanoitte, rikasteesta saatuun nettotuottoon. Edustaja Lohi kirjoitti maakuntalehti Aamulehdessä 8.1., että yksi vaihtoehto on kiinteistöveroon perustuva kaivosvero, mutta se ei ole ratkaisu. Minä tässä korostan hyvää valmistelua. Otan nyt Valkeakosken esimerkiksi: Meillä on kultakaivos, malmi viedään toiseen kuntaan, Sastamalaan, siellä ei ole kiinteistöjä. Ei meille siitä jää kiinteistöverona yhtään mitään.

Tämä vaatii hyvää valmistelua, ja mielelläni kuulen ministereiltäkin näkemystä, että mikä voisi olla semmoinen oikeudenmukainen ja toimiva veroratkaisu.

15.10 Eeva Kalli kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tämä kansalaisaloite todella kiinnittää huomion moneen tärkeään seikkaan, ja siksi on hyvä, että myös hallitusohjelma on tarttunut näihin samoihin kysymyksiin. Täällä on käytetty paljon hyviä puheenvuoroja liittyen siihen, mitä asioita on syytä ottaa huomioon, kun esimerkiksi lainsäädäntöä lähdetään uudistamaan. Haluaisin kuitenkin itse kiinnittää huomion myös tähän

Pöytäkirjan asiakohta PTK 51/2019 vp

globaaliin kuvaan, eli kysyisin ministereiltä Kulmuni ja Mikkonen: samalla kun kehitämme omaa kaivostoimintaamme entistä kestävämmäksi, mitä hallitus voisi tehdä omalta osaltaan edistääkseen kaivostoiminnan kestävyttä myös kansainvälisillä areenoilla ja muissa maissa?

15.10 Sari Essayah kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Haluaisin vielä ministereiltäkin kysyä tästä valtauslainsäädännöstä. Elikkä se osio erityisesti tässä kaivoslainsäädännössä on se, joka monia hiertää, koska tuntuu, että se on ikään kuin vielä siinä hengessä tehty, kun Suomi on ollut pääomaköyhä ja on ollut tärkeää, että kunhan vain joku tulee ja perustaa alueelle kaivoksen. Niin kuin täällä jossakin puheenvuorossa kuultiin, jopa markkinointikeinona on käytetty yrityksessä, yrityksen osakkeitten arvon nostamiseksi, sitä, että on kerrottu, miten helppoa Suomessa on pistää kaivosta pystyyn tai saada tämä valtaus aikaiseksi. Siinä vaiheessa kun viranomaiset ovat vasta heränneet, niin sitten kaivos on jo tyhjennetty. Tuntuu, että valtauslainsäädäntö on siltä osin erityisen korjauksen tarpeessa. Siinä tilanteessa niin maanomistajilla kuin kunnalla on hyvin vähän sananvaltaa, kun kaivosyritys haluaa tulla tekemään valtausta, [Puhemies koputtaa] ja monesti hyvin tällaisia, voisiko sanoa, vähämalmisia [Puhemies koputtaa] louhintoja voidaan tehdä ja ottaa käyttöön alueita, [Puhemies: Aika!] jotka eivät ole kaivostoiminnan perustaa kestäväällä tavalla.

15.12 Mirka Soinikoski vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kiitos aloitteentekijöille ja allekirjoittajille. Kaivoslain uudistamisella on kiire. Kuten tiedämme, yli kuudesosa Suomen pinta-alasta on jo varattu kaivosyhtiöiden toimesta, ja varauksista noin 10 prosenttia sijaitsee Natura-alueella. Yksi Kanta-Hämeen suurimmista varauksista sijaitsee Torronsuon kansallispuiston välittömässä läheisyydessä. Edes tämä monimuotoisuuden malliesimerkki, tämä satojen eri eliölajien koti, tämä kulttuurihistoriallisestikin arvokas luonnonsuojelualue ei ole turvassa kaivosyhtiöiltä.

Arvoisa rouva puhemies! Torronsuon kansallispuisto on vain yksi esimerkki niistä kohteista, joita kaivoslain uudistuksen täytyy suojella. Kunnilla on oltava oikeus sanoa ei kaivostoiminnalle omilla alueillaan. Yritysten on vastattava täysimääräisesti toiminnastaan syntyvistä ympäristövahingoista, ja varsinkin nyt kuudennen massasukupuuton aikakaudella luonnon monimuotoisuutta on kaikin keinoin suojeltava. Tarvitsemme uuden kaivoslain, ja siksi tämä kansalaisaloite on niin tärkeä.

15.13 Hilikka Kemppe kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kiitos aloitteen tekijöille ja lämmin kiitos tästä keskustelusta, joka on varsin faktapainotteista ollut tässä huoneessa.

Edustaja Lohi viittasi hyvässä puheenvuorossaan vastikään, vuonna 2011, tehtyyn kaivoslain uudistamiseen, jonka nojalla ei ole hyväksytty vielä yhtään uutta kaivosta. Sen vuoksi on hyvin vaikea arvioida sitä, millä tavoin tuo edellinen kaivoslaki on toiminut. Pidänkin erittäin hyvänä sitä, että hallitusohjelmassa on linjattu tämä kaivoslain kokonaistarkastelu, koska yhden tai kahden asian tarkastelulla tämä meidän haasteemme ei selvästikään ratkea.

Selvää on kuitenkin se, että ympäristöasioiden tulee olla kunnossa ja yhteiskuntavastuu on tunnistettava. Minä luotan kuntiin, ja kunnilla tulisi olla oikeus kaavoituksen kautta

Pöytäkirjan asiakohta PTK 51/2019 vp

päättää, onko kaivostoiminta mahdollista kunnan alueella. Miten ministerit edistävät tätä asiaa?

Toinen asia: Olisi kaikkien etu, että kaivosalalle määrättäisiin perusteellisen valmistelun jälkeen tämmöinen erillinen kaivoksen sijaintikunnalle hyödynnettäväksi tuleva vero. [Puhemies: Aika!] Aloitteessa on vaadittu tätä 12 prosentin veroa, mutta olisi tärkeää, että se olisi erittäin kestävä, [Puhemies koputtaa] jotta ilmastonmuutoksen, [Puhemies: Aika!] akkujen kannalta tärkeät materiaalit saataisiin Suomesta. [Hannu Hoskosen vastauspuheenvuoropyyntö — Juho Kauton vastauspuheenvuoropyyntö]

Ensimmäinen varapuhemies Tuula Haatainen: Olemme jo reilusti käyttäneet tähän varatun tunnin tässä vaiheessa. Annetaan ministeri Kulmunille vastauspuheenvuoro, 2 minuuttia, ja sitten siirrymme eteenpäin.

15.14 Elinkeinoministeri Katri Kulmuni: Arvoisa rouva puhemies! Täällä tuli esiin kysymyksiä liittyen vaikkapa CETAan, vapaakauppasopimukseen ja ylipäänsä kansainväliseen yhteistyöhön. Täytyy tietenkin muistaa, että aikanaan se kaivoslaki uudistettiin 2011 — ja edellinen oli vuodelta 65 — elikkä kymmenen vuotta valmisteltiin sitä uutta päivitystä. Ja se, milloin avattiin ulkomaisille investoinneille kaivostoiminta, oli tietenkin Eta-aikakausi vuonna 94, ja tämä on se historia. Ja tietenkin CETA-sopimus vaatii yhdenvertaisuutta. Aivan samalla täytyy toimia perustuslain mukaan yhdenvertaisesti kaikkia toimijoita kohtaan, eikä pystytä kansallisuuden kautta niitä mitenkään rajoittamaan, ja meidän lainsäädäntömme on perustuslailtaan sen hengen mukaista.

Mitä tulee vielä tähän kuntien oikeuteen kaivoslain kautta, kuten täällä on esille tullutkin, niin tämän liittyä paitsi maankäyttölainsäädäntöön, ympäristölainsäädäntöön, myös kaivoslainsäädäntöön omalta osaltani, ja tarkoitus on, että kaivoslain muutoksen yhteydessä juurikin kaivosluvan edellytykseksi tulisi sen mahdollistava kunnassa oleva kaava. Elikkä kaava tulee sinne kaivoslainsäädäntöön pohjalle myös.

Vakuuksista kaivoslainsäädännön osalta mainitsin tuossa äsken, ja ehkä myös varauksista voi sanoa sen verran, että tietenkään lain hengen mukaista ei ole ollut se, että tehdään valtavan isoja varausalueita, ja sillä, minkälaisia alueita on varattu, ehkä enemmänkin aiheutetaan sitten kilpailua. Sitten kun mennään eteenpäin, niin huomataan, että malminetsintätoimintaa on noin viidellätuhannella neliökilometrillä elikkä huomattavasti pienemmällä alueella, ja siitä sitten taas huomattavasti pienemmälle alueelle saattaakin syntyä kaivos, joten on tärkeää myös muistaa ja erottaa geologiseen tutkimustoimintaan liittyvä etsintä ja sitten itse se kaivostoiminta loppuviimein.

Ehkä hyvänä huomiona vielä se, että näistä reilusta 40 kaivoksesta tässä maassa 20 on suomalaisessa, kotimaisessa omistuksessa.

Ensimmäinen varapuhemies Tuula Haatainen: Keskustelu ja asian käsittely keskeytetään. Asian käsittelyä jatketaan tässä istunnossa päiväjärjestyksen muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi.

Keskustelu keskeytettiin kello 15.16.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 51/2019 vp

Keskustelua jatkettiin kello 18.41.

Ensimmäinen varapuhemies Tuula Haatainen: Nyt jatketaan kesken jääneen asiakohdan 4 käsittelyä. Keskustelu jatkuu.

18.41 Mari Holopainen vihr: Arvoisa puhemies! Hyvät edustajat! Kiitos kaikille allekirjoittaneille tärkeästä aloitteesta! Huoli Suomen heikosta kaivostoimintaa koskevasta lainsäädännöstä on perusteltua.

Kuten aikaisemmin istunnossa toin esiin, meillä on ratkaisematon ongelma: luonnonvarojen kulutus kasvaa ja samalla sen myötä biodiversiteetti heikkenee. Markkinamekanismi ei ole tuonut tähän ratkaisua ympäristön kannalta. Kaivannaisten osalta vaikutukset biodiversiteetille globaalisti ja meillä ovat merkittäviä. Kaivannaisteollisuus ja louhinta kuuluvat viiden merkittävimmän syyn joukkoon lajien uhanalaisuuden osalta. Suomessa kaivannaisteollisuus todellakin tuottaa noin 75 prosenttia koko Suomen jätemäärästä, ja kysehän on siis ylijäämästä, sivukivikasoista, jotka aiheuttavat happamoitumista, etenkin jos niitä ei oikein käsitellä. Täydellistä ratkaisua tähän ongelmaan ei ole vielä ollut. Siksi vesistöjen suojelun on oltava yksi valvonnan prioriteeteista. Olemme sitoutuneet siihen, että vesistöjen tilan ei tule heikentyä. Hyviä puheenvuoroja on kuultu sen osalta, että ihan valtavaa kiirettä ei ole. Siksi täytyy olla lainsäädännön puitteiden ja reunaehtojen kunnossa ja myöskin vesistönsuojelun osalta pitää olla korkeampi tavoitetaso.

Tukesin tietojen mukaan Suomen pinta-alasta on todellakin varattu peräti kuudesosa pääasiassa kansainvälisten kaivosyhtiöiden käyttöön. Tämä on valtava alue ja ulottuu myös luontomatkailun kannalta arvokkaisiin kohteisiin niin Lapissa kuin Saimaallakin ja eri puolilla Suomea. Kuten täällä edustajat toivat esiin, on uskomatonta, että myös ihan taajaman reunoille, ihan asutuksen viereen voi meillä tehdä hyvin helposti kaivosvarauksen. Tämä aiheuttaa tietysti valtavaa epävarmuutta ja myöskin vaikuttaa investointeihin. Voidaan kuvitella, että jos nyt kuudesosa — voi olla jo enemmänkin mahdollisesti, koska näitä varauksia tulee lähes joka päivä Tukesille ja Tukes niitä hyväksyykin sitten johdonmukaisesti — on meiltä jo varattu, niin mikäli näistä yhä useampi osa toteutuu, niin vaikutukset ovat ihan merkittäviä Suomelle. Etenkin Keski-Lapista on varattu erittäin iso osa.

Suomen tulee hoitaa lainsäädäntö kuntoon. Jos tosiaan emme voi ennakoida ja hoitaa näitä reunaehtoja ja ympäristövastuuta, niin voimme vain arvailla seurauksia, joita osittain on jo näkyvissä erilaisissa kaivostamppailuissa esimerkiksi Kitkajoen alueella. Suomessa on arvokasta luonnonvaraa myös puhtaan veden osalta. Euroopan ja Kanadan yhteisen vapaakauppasopimuksen CETAn voimaantulo luo kiirettä kaivoslain uudistukselle, mitä eduskunta on jo edellisellä kaudella edellyttänyt.

Pidän aloitteessa esitettyä ajatusta ylisukupolvisuudesta mainiona. Kaivannaisten arvosta kuuluu valtiolle merkittävä osa: kaivannaiset voi vain kerran käyttää ja hyödyntää. On turha puhua suurista kaivosteollisuuden vaikutuksista, jos me emme voi myös siitä arvosta jotakin tänne saada. Silloin meillä on hieman liian pienet luulot meidän elinkeinotoiminnastamme. Myöskään ihan kaikkia köyhiä esiintymiä ei välttämättä kannata avata, jos se uhkaa luontoarvoiltaan arvokkaita kohteita tai esimerkiksi Lapin matkailua, kuten meillä on tilanne tällä hetkellä monin paikoin. Me tarvitsemme rahaston, joka tuottaa kaivostoiminnan arvosta jotakin myös tuleville sukupolville. Ei ole kyse yhden valtuustokauden

Pöytäkirjan asiakohta PTK 51/2019 vp

kuntataloudesta, on kyse siitä, että vain kerran tilan voi käyttää ja siitä arvosta täytyy jäädä jotakin jatkossakin käteen, tulevillekin suomalaisille. Siksi tarvitaan kansallista kokonaisvastuuta.

Me tarvitsemme ympäristönsuojelun teknologiaharppauksen lisäksi vaihtoehtoisia materiaaleja, ja toivottavasti saamme niitä nopeasti. Onneksi uutta innovaatiotoimintaa on meneillään, esimerkkinä suola-akut, ja tutkimukselle on erittäin paljon sijaa. Tarvitaan uusia materiaali-innovaatioita, jotka eivät kuluta luonnonvaroja ja eivät kohdistu ainoastaan harvinaisiin mineraaleihin, jotka saattavat sijaita hyvinkin hankalissa paikoissa.

Lopuksi työllisyysvaikutuksista: Täällä todettiin muutamaan kertaan, että työllisyysvaikutukset ovat merkittäviä. Itse asiassa työllisyysvaikutukset eivät ole merkittäviä. Noin 4 500 ihmistä työllistyy kaivannaisteollisuuteen, mutta jos me otamme vertailukohdaksi vaikka sen matkailualan, joka on usein ristiriidassa kaivannaisteollisuuden kanssa, niin puhutaan 140 000 ihmisestä, ja nyt puhutaan tässä TEMin luvussa suorista työpaikoista. Millään mittarilla 4 500 työpaikkaa — tai sanotaan vaikka muutama tuhat siihen päälle, jos käytämme jotain muuta arviota, jota esimerkiksi kaivosteollisuus itse on tuottanut — ei ole merkittävä määrä työpaikkoja. Sen haluaisin tässä tuoda esiin. Voimme ottaa esiin tilastot, joista huomaamme, että meillä on noin 2,5 miljoonaa työllistä Suomessa, joten 4 500 työpaikkaa ei ole sellainen määrä, että ihan mitä tahansa kannattaa sen edestä uhrata etenkin nykytilanteessa, kun ympäristölainsäädäntö ei ole riittävällä tasolla eikä myöskään tuleville sukupolville ja yhteiskunnalle jää kaivannaisten arvosta juuri mitään käteen. Ala on nopeasti robotisoitunut ja työllistää käytettyyn pinta-alaan nähden erittäin vähän ihmisiä. —

Nyt olen käyttänyt aikani. Kiitos, puhemies, ja kiitos, arvoisat edustajat. Jatketaan keskustelua.

Ensimmäinen varapuhemies Tuula Haatainen: Käydään puhujalistaa läpi. Meillä on täällä iso määrä etukäteen varattuja puheenvuoroja.

18.49 Lulu Ranne ps: Arvoisa rouva puhemies! Tämä kansalaisaloite kaivoslain muuttamisesta on massiivinen työnäyte asiaansa uskovien kansalaisten aktiivisuudesta, ja sellaista me perussuomalaiset lähtökohtaisesti kannustamme ja kannatamme. Aloite sisältää monia myönteisiä elementtejä kaivostoimijoiden ympäristö- ja yhteiskuntavastuun lisäämiseksi. Näitäkin perussuomalaisten mukaan tulee edistää.

Aika malmipotentialin tunnistamisesta toimivan kaivoksen avaamiseen voi kuitenkin olla kymmeniä vuosia. Lakimuutosten todelliset vaikutukset selviävät vastaavasti vasta suhteellisen pitkien aikojen kuluessa. Tämän vuoksi onkin keskeistä, että vaikutukset punnitaan ja arvioidaan etukäteen erityisen suurella huolellisuudella. Lisäksi tällainen uudistus on toteutettava maltilla ja siinä on huomioitava kokemukset edellisistä lakimuutoksista.

Ilmeisen osaavat henkilöt ovat valmistelleet tämän käsillä olevan kansalaisaloitteen, se on selvää. Sitä lukiessa ei kuitenkaan voi välttyä siltä vaikutelmalta, että siinä hoidetaan joidenkin kammottavalla tavalla pieleen menneiden hankkeiden, kuten Talvivaaran, aiheuttamaa kollektiivista traumaa. Tuloksena on massiivinen ja monisyinen aloite, ja pelkäättään sen vaikutustenarvioinnissa on valtava työ. Se täytyy tietenkin tehdä kunnolla. Työmäärä sinänsä ei tietenkään ole este sille, että aloite etenisi, ja niin sen täytyykin tehdä. Ennen työhön ryhtymistä pitää kuitenkin huolellisesti analysoida, miten lakimuutos poistaisi koettujen ongelmien todelliset juurisyyt siten positiivisella tavalla, että kaivostoiminta voi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 51/2019 vp

si jatkua Suomessa. Meillä ei ole moraalista oikeutta kaivattaa sähköautojemme akkuja ja muiden tarvitsemiemme tuotteiden raaka-aineita kehitysmaissa pilaten niiden luonnon, jos voimme tuottaa ne vastuullisesti täällä Suomessa.

Arvoisa rouva puhemies! Lupia näille jättämäisille hankkeille haetaan yleistasoisten suunnitelmien ja tietojen perusteella. Ne eivät ole riittävän yksityiskohtaisia, jotta toiminnan luvankuukaisuutta voisi valvoa parhaalla mahdollisella tavalla. Kaivostoiminnassa toteutuneiden ongelmien juurisyyt liittyvätkin hyvin vahvasti toimijoilta lupakäsittelyä varten saatujen selvitysten todenmukaisuuteen, tarkkuuksiin ja realistisuuteen, lupaehtojen noudattamisen valvontaan sekä valvontaviranomaisen kykyyn puuttua lupaehtojen vastaiseen toimintaan nopeasti ja tehokkaasti. Epäkohdat täytyy tietenkin korjata, ja tämä lakimuutos on siihen ratkaisu. Sillä tulee sujuvoittaa ja selkeyttää luvitusta ja valvontaa ja parantaa niiden vaikuttavuutta. Lisäksi tässä lakimuutosprosessissa tulee arvioida tarkkaan, minkälaisia jälkihuoltovelvoitteita ja vakuuksia kaivosyhtiöille olisi syytä asettaa.

Arvoisa rouva puhemies! Suomeen ei perusteta yhtään kaivosta ilman jatkuvaa ja laajaa malminetsintätyötä. Malminetsintä vaatii paljon osaamista ja pääomia. Etsintää kannattaa siten tehdä vain, jos sen tuloksilla on järkevät ja kaikkien intressit huomioivat hyödyntämismahdollisuudet. Malminetsinnän tarpeeton vaikeuttaminen ei ratkaise niitä ongelmia, jotka kaivoksiin liittyvät. Tämäkin tulee huomioida, kun prosessi jatkuu.

Suomen nykyisen kaivoslain tarkoituksena on edistää kaivostoimintaa ja järjestää sen edellyttämä alueiden käyttö ja malminetsintä siten, että ne ovat yhteiskunnallisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestäviä. Tarkoitus on edelleen pätevä ja ajankohtainen. Aloitteen jatkokäsittelyssä tuleekin keskittyä esiin tulleiden ongelmien juurisyihin koko kaivosalan toimintaedellytykset silti säilyttäen.

18.53 Kaisa Juuso ps: Arvoisa rouva puhemies! Kiitän näin aluksi kansalaisaloitteen tekijöitä aloitteen perusteellisesta valmistelusta.

Kaivosala on merkittävä elinkeino ja työllistäjä Suomen kansantaloudessa. Kaivosteollisuus ry:n mukaan ala työllistää Suomessa suoraan ja välillisesti 13 000 henkilöä. Kaivosteollisuuden arvonlisän vaikutus kansantalouteen on noin 1,2 miljardia euroa vuodessa, ja koko kaivosteollisuuden liikevaihto on yli 2 miljardia euroa. Metallirikasteiden viennin arvo vuonna 2018 oli 484 miljoonaa.

Suomeen on syntynyt merkittävä mineraalikeskittymä, jolla on korkea rikastus- ja jatkojalostuskapasiteetti. Lisääntyvä kotimainen kaivostuotanto auttaa pitämään yllä Suomen oman metalliteollisuuden toimitusvarmuutta ja kilpailukykyä pienentämällä metallijalostuksen raaka-ainekustannuksia. Kaivannaisteollisuudella on lupaavat näkymät Suomessa, ja maaperästämme on löydetty miljardien arvosta uusia malmeja.

Perussuomalaiset suhtautuvat kaivostoimintaan myönteisesti, mutta kaivosyhtiöt tulee saattaa selvemmin vastuuseen luontoon ja varsinkin vesistöihin kohdistuvasta haitasta.

Arvoisa puhemies! Tällä kansalaisaloitteella tavoitellaan monia uudistuksia vuonna 2011 hyväksyttyyn kaivoslakiin. Työ- ja elinkeinoministeriö julkaisi kesäkuussa 2019 arvioinnin kaivostoimintaa ohjaavan lainsäädännön toimivuudesta. Raportin selvityshenkilö ja kirjoittaja on oikeustieteen tohtori Pekka Vihervuori. Selvityksen tuloksena on monelta osin yhteneviä toimenpidesuosituksia tämän käsillä olevan Kaivoslaki Nyt -kansalaisaloitteen kanssa. Vihervuori ehdottaa muun muassa, että ympäristölupa ja kaivoslupa haettaisiin jatkossa ensisijaisesti yhdestä paikasta ja käsiteltäisiin yhdessä tai että luvat jopa yh-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 51/2019 vp

distettäisiin. Maaliskuusta 2019 alkaen luvat onkin voinut hakea yhdestä paikasta eli aluehallintovirastosta. Kaivosluvan haltijan on nykyisin asetettava kaksi rahallista vakuutta, toinen kaivoslain ja toinen ympäristönsuojelulain perusteella. Vihervuoren selvityksessä todetaan, että nykyinen vakuusjärjestelmä on riittämätön ja epätarkoituksenmukainen.

Arvoisa puhemies! Selvityshenkilön saamien selvitysten mukaan ympäristövalvonnan resurssit ely-keskuksissa ovat usean vuoden ajan jatkuvasti vähentyneet jopa hallitsemattomalla tavalla. Valvonta on käytännössä paljolti toiminnanharjoittajien omavalvontaa, eikä satunnaisia tarkastuskäyntejä tämän täydennyksenä enää suoriteta, vaikka yksittäisiä merkittäviäkin laiminlyöntejä on ilmennyt. Valvonnan parantamiseen ja sen voimavaroihin olisi heti kiinnitettävä vakavaa huomiota.

Maailmassa on kasvava pula puhtaasta vedestä. Meillä Suomessa on suuret pohjavesivarannot. Maassamme on noin 6 000 pohjavesialuetta, joista Lapin ely-keskuksen alueella on noin kolmannes. Pohjavesi on ehdottoman tärkeää säilyttää vesilain säädöksillä suomalaisten omaisuutena ja kansallisvarallisuutena.

Valtiolta on aloittanut kaivoslain uudistamisen jo viime vaalikaudella, joten tietyiltä osin kaivoslakia on joka tapauksessa muutettava ihan lähiaikoina, ja siinä mielessä tämä kansalaisaloite tulee juuri oikeaan aikaan. Asia ei kuitenkaan ole niin yksioikoinen kuin ensi ajattelulla voi ajatella. Verorasituksen lisääminen missä tahansa on aina harkinnan paikka. Mahdollista uutta veroa pitää aina muutenkin tarkastella kokonaisvaltaisesti. Kaivostoiminta on väistämättä kallista, joten olisi hyvä, että kaivosveron tuottoa pystyttäisiin ohjaamaan myös kaivospaikkakunnille, mikäli sellainen vero säädetään.

Perussuomalaisten ympäristö- ja energiapolitiittisen ohjelman mukaan kaivoslakia on muutettava siihen suuntaan, että yhteisö, yhteiskunta ja maanomistaja hyötyvät enemmän kansainvälisten yhtiöiden louhimista mineraaleista. Myös kaivosyhtiöiden kotimaista omistuspohjaa tulee vahvistaa. Monimetalliesiintymistä on pyrittävä ottamaan talteen kaikki komponentit, jotka ovat arvokkaita tai toisaalta ympäristössä saastetta. Yksin Talvivaarassa uraania menee kunakin vuonna jätäkasaan määrä, joka riittäisi pitkälti Suomen ydinvoimalaitosten tarpeisiin.

Arvoisa rouva puhemies! Oman vaalipiirini Lapin puhdas luonto on herkkä ja ainutlaatuisen kaunis. Matkailu on erittäin merkittävä ja koko ajan kasvava elinkeino Lapissa. Alueella toimivien kaivosten ympäristövelvoitteet on varmistettava kaivoslakia uudistamalla ja toiminnan tiukalla valvonnalla. Näin Lapin ainutlaatuinen luonto ei vahingoitu ja matkailuelinkeino ja kaivostoiminta voivat elää sovussa. — Kiitos.

18.59 Jenni Pitko vihr: Arvoisa rouva puhemies! Haluan myös kiittää kansalaisaloitteen liikkeellepanijoita ja allekirjoittaneita tämän tärkeän asian tuomisesta eduskuntaan. Tämä kansalaisaloite nostaa hyvin esiin nykyisen kaivoslain aitoja ongelmia. Kaivoslaki todellakin kaipaa uudistamista, sillä nykyinen laki ei suojele paikallisia asukkaita eikä luontoa tarpeeksi.

Meillä pohjoisessa kaivosten uhka on arkipäivää. Kaivosvarauksilta eivät nykyainsäädännön puitteissa ole suojassa luonnonsuojelualueet, herkät luontokohteet, matkailu eikä virkistystoiminta. Monilla ihmisillä on jatkuva pelko ja voimattomuus suurten yhtiöiden edessä. Lainsäädäntö ei suojaa ihmisiä eikä luontoa, ja vaikuttamiskeinoja tähän on vähän niin paikallisilla ihmisillä kuin kunnillakin.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 51/2019 vp

Kerron kolme esimerkkiä, millaisiin kohteisiin kaivoksia paraikaa Pohjois-Suomessa suunnitellaan.

Syötteen kansallispuisto on Pudasjärven ja Taivalkosken alueelle vuonna 2000 perustettu kaunis kokonaisuus. Syötteen ainutlaatuisen talvimaiseman muodostavat tykkylumisten puiden peittämät vaaran rinteet, joita voi ihailla tunturien ja vaarojen päältä, sekä ojittamattomina säilyneet suot. Kaivosyhtiö on tehnyt kaivosvarauksen Syötteen kansallispuiston viereen. Kaivosvaraus sijaitsee kansallispuiston osien ja luonnonsuojelualueiden välissä alueella, jossa on merkittäviä luontoarvoja ja joka on osa luontomatkailun ja virkistyskäytön kokonaisuutta. Syöte on suosittu retkeily- ja virkistysalue, ja alueella on myös runsaasti vapaa-ajan asuntoja. Kaivosyhtiön varaus sijaitsee puolentoista kilometrin päässä Syöte- kylältä.

Syötteen läheinen kansallispuistojen alue viereisessä kunnassakaan, Kuusamossa, ei ole turvassa. Kuusamo on monille tuttu sykähdyttävän kauniista maisemistaan. Siellä asuu luontoa rakastavia ihmisiä, ja tänä kesänä siellä kävi ennätysmäärä kesämatkailijoita. Ruka-Kuusamon alueen yöpymisten määrä kasvoi 15 prosenttia verrattuna viime kesään. Matkailun kasvua kuitenkin varjostaa taistelu kaivosyhtiön kanssa. Kaivosyhtiö on hakenut Oulangan ja Riisitunturin kansallispuiston läheisyydestä malminetsinnän lupaa 1 300 hehtaarin alueelle. Merkittävät vesistöalueet Kitkajoki ja Kitkajärvi sijaitsevat malminetsintäalueella. Kuusamossa pelkästään luontomatkailu on ala, jolla on satoja työpaikkoja. Kaivos taas olisi toteutuessaankin pieni ja sen tuottamat malmi- ja mineraalimäärät vähäisiä, mutta haitta alueelle suuri. Kuusamon kaupunki yrittikin estää kaivostoiminnan laajentamisen muuttamalla strategista yleiskaavaa. Kaavassa rajattiin kaivostoiminta pois alueen mahdollisista käyttötarkoituksista. Alueen kaivoskehityshankkeet aiemmin omistaneet tahot tekivät valituksen kaavamuutoksesta hallinto-oikeuteen, ja hallinto-oikeus ja myöhemmin korkein hallinto-oikeus totesivat kaavamuutoksen lainvastaiseksi tänä ja viime vuonna. Kaivosyhtiöllä on valta, jota kunta ei voi ohjata, vaikka se uhkasi työpaikkoja, elinkeinoja ja kunnan strategista kehittämistä.

Viimeisenä esimerkkinä nykyainsäädännön ongelmista haluan nostaa Lapissa sijaitsevan Viiankiaavan suon ja Sakatin esiintymän. Sakatin esiintymä sijaitsee Viiankiaavan suoalueella, joka on suojeltu sekä Natura 2000 -alueena että soidensuojelualueena. Viiankiaapa on Suomen merkittävimpiä ja suurimpia aapasointa. Alueella tavataan lukuisia uhanalaisia lintu- ja kasvilajeja. Nyt kuitenkin suunnitellaan kaivosta tämän harvinaisen ja luontoarvoiltaan merkittävän suon alle. Kaivostoiminnan aloittaminen vaatisi luonnonsuojelualueiden osittaista purkamista, eikä takuita siitä, ettei luonto näin uhkarohkeassa projektissa tuhoutuisi, voida ikinä saada. Menetettyä luontoa ei koskaan voida saada samanlaisena takaisin, jos se kerran tuhoetaan.

Näissä esimerkkihankkeissa, jotka eivät ole mitään erityistapauksia, on silminnähden ristiriidassa yleinen ja yksityinen etu. Matkailu-, virkistys- ja luontoarvot eivät näissä hankkeissa paina. Kansalaisaloite ehdottaakin, että kaivosmineraalien hyödyntämislupia tulee myöntää vain riittävään yhteiskunnalliseen kokonaisharkintaan perustuen. Lupa voitaisiin myöntää, ”jos haetusta toiminnasta osoitetaan olevan perustellusti enemmän hyötyä kuin haittaa huomioiden vaikutukset ympäristölle, ihmisille, elinkeinotoiminnalle ja yhteiskunnalle” ja ”luontoarvoiltaan korvaamattomat, arvokkaat alueet pidetään kaivostoiminnan ulkopuolella”. Juuri näin pitää uutta kaivoslainsäädäntöä kehittää. Kaivoslain muutos on äärimmäisen tärkeä hanke.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 51/2019 vp

Ensimmäinen varapuhemies Tuula Haatainen: Menemme puhujalistaan. Täällä on paljon puheenvuoroja varattuna.

19.05 Tiina Elo vihr: Arvoisa rouva puhemies! Aivan alkuun kiitos edustaja Pitkolle todella silmiä avaavasta ja hienosta puheenvuorosta.

Kaivoslaki Nyt on erittäin tärkeä ja huolella valmisteltu kansalaisaloite, joka kirittää ja sparraa hallitusta nyt kaivoslain uudistamisessa. Kiitos kaikille aloitteen puolesta töitä tehneille ja sen allekirjoittaneille todella tärkeästä työstä suomalaisen luonnon ja kestävästä kaivostoiminnan puolesta.

Täällä on jo todettu, että noin kuudesosa Suomen pinta-alasta on kaivosyhtiöiden varauksessa ja näistä varauksista noin 10 prosenttia sijaitsee Natura-alueilla. Suomen kaivosteollisuus louhii maaperää vuodessa 124 miljoonan tonnin verran. Tästä vain vajaa viidesosa päättyy jatkojalostukseen. Puhumme siis teollisuudenalasta, jolla on todella mittavia ympäristövaikutuksia, alasta, joka väärässä paikassa ja vastuuttomasti toteutettuna tuhoaa luontoa ja haittaa merkittävästi ihmisten elämää ja elinkeinojen harjoittamista. Tällä hetkellä kaivosten ekologisten, taloudellisten ja sosiaalisten vaikutusten arviointi ei ole kattavaa eikä kaivostoiminnan valvonta riittävää. Siksi kaivoslaki on uudistettava viipymättä.

Arvoisa rouva puhemies! Suomessa tarvitaan tulevaisuudessakin vastuullista kaivostoimintaa, jotta saamme kestävästi arvokkaita metalleja esimerkiksi akkuteollisuuden tarpeisiin. Kaivostoiminnan edellytyksenä tulee kuitenkin olla, että siitä on yhteiskunnalle, ympäristölle, ihmisille ja elinkeinotoiminnalle enemmän hyötyä kuin haittaa. Uusiin kaivos-hankkeisiin tulee ryhtyä tarkkaa harkintaa käyttäen ja niiden kokonaiskestävyys huomioiden.

Ensiarvoisen tärkeää on, että lisäämme kiertotaloutta kaivosteollisuudessa. On parannettava määrätietoisesti metallien ja muiden kaivannaisten kierrätystä ja panostettava uusiin teknologioihin, jotta neitseellisten raaka-aineiden tarve voidaan tulevaisuudessa minimoida tarpeen kasvaessa. Kaivosteollisuudelle on asetettava selkeät kiertotaloustavoitteet.

Arvoisa rouva puhemies! Pidän kansalaisaloitteen tapaan kaivoslain uudistuksen tärkeänä lähtökohtana sitä, että Suomen maaperän kaivosmineraalit osoitetaan yhteiskunnan omaisuudeksi. Uusiutumattomien luonnonvarojen tulee kuulua yhteiskunnalle, ei sille yritykselle, joka ne ensimmäiseksi löytää. Kuntien, maanomistajien ja saamelaisien itsemääräämisoikeus omista alueistaan on turvattava lakiuudistuksessa.

Toinen tärkeä lähtökohta on malminetsinnän ja kaivostoiminnan lopettaminen luonnon-suojelualueilla, niiden välittömässä läheisyydessä sekä paikoissa, joiden luontoarvot ovat sellaiset, että edellytykset luonnonsuojelualueen perustamiselle ovat olemassa. Lainsäädännöllä on myös varmistettava, ettei ympäristövahinkojen korjaaminen jää yhteiskunnan vastuulle esimerkiksi kaivostoimijan joutuessa konkurssiin.

Arvoisa rouva puhemies! Kaivosten turvallisuus ja ympäristöllinen kestävyys tulee taata riittävän tiukoilla ympäristöluvilla ja valvonnalla. Kaivoslupia ei pidä myöntää ennen asianmukaista ympäristövaikutusten arviointia. Emme halua enää yhtään Talvivaaraa tai pienempääkään ympäristökatastrofia.

Nostan esiin vielä yhden näkökulman kaivosten ympäristövaikutuksiin ja niiden valvontaan ja arviointiin liittyen. On ongelmallista, että viranomaiset kieltäytyvät liikesalaisuuden suojaan vedoten julkistamasta kaivoshankkeisiin liittyvää, oleellisesti ympäristövaikutuksia koskevaa tietoa. Lain mukaan julkisuuslaissa määritellyn liikesalaisuuden suoja joutuu väistymään, jos liikesalaisuuden suoja vaarantaa tai heikentää yleistä etua, kuten ym-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 51/2019 vp

päristönsuojelua. EU:n ympäristödirektiivi rajoittaa konkreettisesti ja yksiselitteisesti liikesalaisuuden soveltamisalaa suhteessa ympäristötietoon. Edelleen Euroopan unionin tuomioistuimen mukaan ympäristötiedon pitää olla julkista, koska kansalaisilla pitää olla mahdollisuus valvoa ympäristönsuojelua koskevien toimien ja päätösten oikeellisuutta. Kansalaisten ja osallisten vaikutusmahdollisuuksien kannalta on kestävä tilanne, jos osa ympäristönsuojelua koskevista tiedoista on salaisia. Tämän asian selventämiseksi tarkoitukseni on jättää kirjallinen kysymys kaivoshankkeiden ympäristövaikutuksiin liittyvien tietojen julkisuudesta.

Arvoisa rouva puhemies! Kaivoslaki on uudistettava viipymättä. Ministeri Kulmuni totesi aiemmin puheenvuorossaan, että asia on tulossa eduskuntaan ensi vuoden aikana. Tärkeää on myös, että kaivoslainsäädäntöä tarkastellaan kokonaisuutena, kuten ministeri Mikkonen täällä totesi. Muun muassa luonnonsuojelulain uudistuksen yhtymäkohdat kaivoslainsäädäntöön on perattava huolella.

19.10 Mari-Leena Talvitie kok: Arvoisa puhemies! On tärkeää, että me puhumme kaivoslain muuttamisesta ja uudistamisesta tämän kansalaisaloitteen myötä. Monet julkisuudessa esillä olleet ongelmat liittyvät ympäristönsuojeluun, ja on totta, että ympäristönsuojelun kattavuutta on parannettava, mutta osa niistä ongelmista liittyy nimenomaan myöskin sinne muihin asioihin kuin varsinaiseen kaivoslakiin, mutta on tärkeää myöskin katsoa kaivoslain uudistustarpeita.

Yksi esimerkki siitä, mistä kaivoksien yhteydessä on julkisuudessa puhuttu, on se, miten kaivosala kantaa vastuunsa näistä ongelmista, kun kaivostoiminta loppuu. Siinä on ihan selvästi parantamisen varaa. Olin viime kaudella lakivaliokunnassa, ja meillä oli konkurssilain muutos. Nimenomaan olisi tullut muutos siihen, että kaivoksien on parannettava vakuuksia siinä vaiheessa, kun toiminta alkaa ja toiminta on meneillään eli yhtiö on ihan maksukykyinen ja kykenevä maksamaan vakuuksia. Meillä on siis Suomessa edelleen kaivoksia, jotka eivät maksa vakuuksia ollenkaan, koska ne ovat sen vanhan lainsäädännön mukaisia. Tämä konkurssilain muutos valitettavasti viime keväänä pysähtyi sitten lakivaliokunnassa siihen, että osa professoreista halusi sen perustuslakivaliokuntaan ja me jouduimme sen alkuvuonna lähettämään sinne perustuslakivaliokuntaan, ja koska siellä oli niin kova ruuhka, niin se ei tullut enää lakivaliokuntaan sitten maaliskuuhun mennessä. Toivonkin nyt, että nykyinen hallitus kaivaa tämän konkurssilain muutosesityksen, viime hallituksen esityksen, ja tuo sen eduskuntaan, koska on tärkeää, että kaivokset kantavat sitä vastuuta silloin, kun ne ovat toimintakykyisiä, eikä niin, että yhteiskunnalle jää sitten jäljet siivottavaksi sen jälkeen, kun on konkurssiin menty.

No, sitten toinen tärkeä asia on, että pystyisimme parantamaan, arvoisa puhemies, näitä kuntien mahdollisuuksia vaikuttaa kaivostoimintaan. Kunnillahan on yleensä mahdollisuus vaikuttaa erilaiseen teollisuustoimintaan kaavoituksen kautta, mutta koska kaivoksessa tehdään erilainen prosessi, lähdetään mineraaleja tutkimaan ja niin edelleen, niin siinä ei tule sitä, että kaavoituksella ohjattaisiin samalla tavalla kuin muissa teollisuushankkeissa. Sen takia näenkin, että on tärkeää, että pystyttäisiin tuomaan jonkinlainen uudenlainen kaavoitukseen tuleva prosessi, jossa käytäisiin tavallaan kunnan asukkaiden ja kunnan kanssa keskustelua siitä, onko joku kunnan alue soveltuvainen siihen kaivostoimintaan. Siinä myöskin sitten tietynlaiset elinkeinoelämän tarpeet, kuten esimerkiksi Lapissa matkailun ja kaivostoiminnan legitimiteetti ja rinnakkaiselo, [Puhemies koputtaa] tulisi arvioida.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 51/2019 vp

19.13 Heikki Autto kok: Arvoisa rouva puhemies! Täytyy tosiaan kiittää aktiivisia kansalaisia tässäkin asiassa, että näin tärkeästä teemasta päästään keskustelemaan eduskunnan suuressa salissa.

Kaivostoiminnalla ja kaivostoimintaan perustuvalla metalliteollisuudella on Suomen taloudelle valtavan suuri merkitys. Sillä on ollut sitä historiallisesti, ja näyttää, että tulevaisuudessa tämä merkitys tulee entisestään vain kasvamaan, kun eri metallivalmisteiden ja mineraalien kysyntä maailmassa kasvaa suorastaan eksponentiaalisesti.

Arvoisa puhemies! Tässä keskustelussa on hyvä kuitenkin erottaa malminetsintä ja kaivostoiminta selkeästi toisistaan. Malminetsintä todella harvoin johtaa kaivostoimintaan, mutta jos malminetsintää ei tehtäisi, silloin ei tietysti voisi olla minkäänlaista kaivostoimintaakaan lopulta. Toimialalla käytetään ymmärtääkseni tällaista suhdelukua, että yksi tuhannesta löydöstä johtaa lopulta jonkinlaiseen louhimiseen. Kun tiedetään, kuinka vähän näitä löytöjä tapahtuu, niin täytyy sanoa, että ne, jotka tuntuvat kategorisesti täällä salissa vastustavan vastuullista suomalaista kaivostoimintaa, voivat olla aika huolehti. Ei tänne näitä kaivoksia ole syntymässä kuin sienä sateella.

Mutta tosiaan tästä malminetsinnästä — haluaisin, arvoisa puhemies, sanoa sen, että varmasti kaikki olemme yhtä mieltä siitä, että maalämpö on aivan erinomainen tapa säästää ympäristöä energiantuotannossa. Maalämpö asennetaan käytännössä jokaiseen pientaloon tämän päivän Suomessa. Kun menemme kunnan- tai kaupungintalolle rakennuslupaa hakemaan, sieltä yleensä tulee kaupan päälle lupa myös reilun parin sadan metrin syvyyteen menevän maalämpökaivon rakentamiseksi, ja olemme kaikki sitä mieltä, että se on hyvä asia. Näitä maalämpökaivoja tehdään siihen omalle pihalle, siihen, missä asumme, missä asuu satoja muitakin ihmisiä, ja se on hyvä asia. Ja sitten, jos joku menee metsään ja kairaa sinne paljon kapeamman, 200 metriä syvän kairareian, niin täällä salissa ihan valituneetkin ihmiset pelkäävät, että aivan kuin itse paholainen nousee sieltä maankuoresta ylös. Eihän se nyt näin ole. Kyllä se kairaaminen on kairaamista, tapahtui se siinä kotipihalla tai sitten siellä kuusikossa. Elikkä tämä, että pelkäämme tätä malminetsintää vastoin mitään tieteellisiä perusteita tai järkeviä syitä, on valitettavasti omiaan lietsomaan maanomistajissa ja yleensä suomalaisissa sellaista huolta, joka ei varmaankaan ole aiheellista, koska on hyödyllistä niin maanomistajan kuin yleensä yhteiskunnan kannalta, että tiedämme, mitä siellä maaperässämme on.

On aivan eri asia sitten luvittaa varsinaista kaivostoimintaa, mikäli sieltä maankuoresta löytyisi niin arvokas esiintymä, että todella tutkittaisiin, että se on malmia. Malmihan on siis taloustieteellinen termi ja tarkoittaa sellaista mineralisaatiota, jota on taloudellisesti kannattavaa louhia, ja siihen, miten sitä malmia muodostuu, vaikuttaa todella moni seikka, myös ne keskustelut ja päätökset, mitä täällä salissa tehdään.

Tästä oikeastaan voi saada, arvoisa puhemies, nopean aasinsillan vaikkapa tuohon aiempaan keskusteluun, jota tässä käytiin kaivosverosta. Olen sitä mieltä, että Suomeen pitää saada kaivosvero sellaisena, että se tuloutuu kaivoksen sijaintipaikkakunnalle. Mielestäni järkevintä on, että tämä vero perustuu louhitun malmin arvoon, jolloin siinä tapahtuu oikeudenmukainen korvaus paikalliselle yhteisölle siitä, että siellä tätä kaivostoimintaa harjoitetaan. Paikalliselle kunnalle tulee joka tapauksessa merkittäviä kustannuksia siitä, mikäli kaivos alueelle syntyy, yleensä miljardiluokan investointi, joten on enemmän kuin paikallaan, että paikallinen yhteisö saa siitä myös kohtuullisen korvauksen.

Mutta tosiaan, arvoisa puhemies, tässä ei pidä siis sekoittaa vaikkapa oman puolueeni kannanotoissa mainittua louhintaveroa siihen, että tämä perustuisi vain näihin louhittuihin

Pöytäkirjan asiakohta PTK 51/2019 vp

tonneihin, koska silloin tosiaan aiheutettaisiin kestävä kehityksen vastaista toimintaa sillä, että esimerkiksi tällaista vähemmän rikasta esiintymää, joka sijaitsee saman mineralisaation yhteydessä, ei todennäköisesti täysimääräisesti voitaisi hyödyntää taloudellisesti kannattavasti, mikä olisi tietysti kestävä kehityksen periaatteitten vastaista, jos alueelle joka tapauksessa on kuitenkin koko kaivos- ja rikastusinfraan investoitu.

Mutta vielä, arvoisa rouva puhemies, jos saan tähän loppuun sanoa siitä, että on todella tapauskohtaista, onko kaivos hyvä kaivos vai mahdollisesti ei-toivottu: On selvää, että meillä on upeita esimerkkejä siitä, miten kaivostoiminta on tuonut kestäväällä tavalla vaurautta alueelle, työtä ja toimeentuloa vuosikymmeniksi, jopa vuosisadoiksi. Ehkä kirkkain kruununjalokivi Suomessa on tuo Eljärven kaivos, joka mahdollistaa Tornion terästehaan. Ja kun täällä vihreä edustaja on peräänkuuluttanut sitä, että metallien kierrätystä tulisi lisätä, niin minun käsitykseni on se, että Tornion terästehdas on itse asiassa maailman suurin yksittäinen kierrätyslaitos. Sinne tuodaan romurautaa ympäri maailman, ja jotta sitä romurautaa voidaan sitten kierrättää maailman hienoimmaksi ruostumattomaksi jaloteräkseksi, vaaditaan, että tätä neitseellistä kromimalmia saadaan sieltä Eljärven kaivoksesta, keskeltä Kemin kaupunkia käytännössä, sieltä maan alta. Tätä ferrokromia pystytään sitten lisäämään sinne valmistettavan teräksen sekaan, [Puhemies koputtaa] niin että se saa nämä maailman hienoimman teräksen ominaisuudet.

Arvoisa puhemies! Lyhyesti vielä toinen esimerkki, vaikkapa Kittilän kultakaivos, jossa niin matkailu- kuin teollinen toiminta [Puhemies koputtaa] lyövät hienosti kättä toisilleen. Samalla haluan todeta sen, että ei tietenkään Rukatunturin rinteeseen pidä kaivosta avata, eli on selvää, että tässä pitää pystyä käyttämään päätöksenteossa [Puhemies: Aika!] harkintaa. — Kiitos, arvoisa puhemies!

19.21 Jukka Kopra kok: Arvoisa rouva puhemies! Eduskuntaan jätetty kansalaisaloite kaivoslain muuttamiseksi on hyvin mielenkiintoinen ja ajankohtainen. Aloitteella pyritään vaikuttamaan maamme kaivoslainsäädännön epäkohtiin. Kaivoslainsäädäntö ei enää täysin vastaa ajan vaatimuksia eikä varsinkaan pysty kontrolloimaan eräitä kaivostoiminnan epäkohtia.

Yksi tällainen parannusta vaativa asiakokonaisuus on vakuudet. Alimitoitettut vakuudet eivät kata yhteiskunnan kustannuksia tilanteissa, joissa sattuu ympäristövahinko eikä kaivosyhtiö halua kantaa vastuutaan tai menee konkurssiin ja lopettaa toimintansa. Kaivostojen vastuuta täytyy tältä osin kasvattaa, sillä jälkien siivoaminen ei saa päätyä veronmaksajien maksettavaksi. Maassamme on tällä hetkellä kaivoksia, joilla ei ole näitä vakuuksia lainkaan. Todettakoon, että valtaosa kaivoksista ja kaivostoimintaa harjoittavista yhtiöistä toimii asiallisesti ja vastuunsa kantaen. Pahimmillaan ja epäonnistuessaan kaivostoiminta voi kuitenkin pilata alueen luontoa merkittävästi ja aiheuttaa ympäristölle, elinkeinoille ja ihmisille monenlaista haittaa. Siksi kaivosten maksamien vakuuksien tulee olla oikealla tasolla ja niiden tulee kattaa sulkemisen ja siivoamisen kustannukset, joita ympäristönsuojelulain mukaiset vakuudet eivät välttämättä kata.

Toinen epäkohta kaivoslainsäädännössämme on se, että Suomen maaperässä olevat rikaudet ovat ikään kuin jokamiehen oikeudella kenen tahansa rahastettavissa. Yhteiskunnan on saatava riittävä korvaus uusiutumattomien mineraalien hyödyntämisestä esimerkiksi louhintaveron muodossa.

Edelleen ympäristönsuojelulakia on laajennettava kattavammaksi tulevan kaivoslain uudistamisen myötä. Kaivostoiminnan investoinnit ovat erittäin pitkäjänteisiä, kuten myös

Pöytäkirjan asiakohta PTK 51/2019 vp

mahdolliset syntyvät ongelmat ja vahingot, joiden vaikutukset voivat tuntua alueella hyvinkin pitkään, jopa sukupolvien ajan. Hallituksen on oltava määrätietoinen ja johdonmukainen, kun kaivostoiminnan säätelyä koskevia lakiesityksiä laaditaan siten, että nämä epäkohdat tulevat huomioiduiksi. Niin ikään tämä kansalaisaloite on arvioitava huolella, ja on varmistettava, että siinä esitetyt epäkohdat tulevat ratkaistuiksi.

19.24 Markus Lohi kesk: Arvoisa puhemies! Moni meistä tuntee amerikkalaisenaattorin sanonnan, että jokaisella on oikeus omiin mielipiteisiinsä mutta ei omiin faktoihin. Miksi otan tässä yhteydessä esille tämän sanonnan? Kun ajattelemme kaivostoimialaa ja tätä kansalaisaloitetta, sitä keskustelua, mitä täällä on käyty, ja erityisesti sitä kansalaiskeskustelua, mitä käydään, niin valitettavasti keskustelua käydään paljon myös väärillä tiedoilla ja mielikuvilla, ja ne luovat myös uhkakuvia kansalaisille. Ihmiset aivan aiheestakin pelkäävät, että lähiseudulle tulee kaivos, mutta monesti myös ihan aiheetta pelkäävät, että alueelle tulee kaivos. Miksi aiheetta? Sen takia, että viestintä on ehkä ymmärretty väärin.

Nyt kun esimerkiksi käytetään termiä ”kaivosvaraus”, esimerkiksi että on tehty Syöteen kansallispuiston lähelle kaivosvaraus, niin siitä saattaa tulla kuva, että sinne on tulossa kaivos tai että se alue on varattu jollekin kaivostoiminnalle. Tämä varaushan tarkoittaa kaivoslaissa sitä, että sellainen toimija, joka haluaa etsiä jollakin alueella malmia, voi tehdä varauksen, mikä tarkoittaa sitä, että hänellä on etuoikeus sitten siihen malminetsintäluvaan. Hän tekee varausilmoituksen Tukesille, joka sen jälkeen valmistelee sen malminetsintäluvan. Sillähän ei ole mitään tekemistä sen kanssa, että alueelle tulisi kaivos. Yksi tuhannesta malminetsintähankkeesta johtaa kaivokseen. Jos ajatellaan malminetsintää ja kaivostoimintaa, niin niillähän ei sinänsä ole kovinkaan paljon tekemistä toistensa kanssa sen takia, että malminetsintä on luonnontieteellistä tutkimustoimintaa ja hyvin harvoin se johtaa kaivokseen. Siellä taustallahan on tietenkin se, että löydettäisiin mineraaleja — ei maaperästä, niin kuin täällä joku sanoi, että meidän maaperässä on niitä, vaan ne ovat kallioperässä — ja niitä sitten voitaisiin hyödyntää. Mutta kun puhutaan valtausoikeuksista, niin meillähän ei valtausjärjestelmää siinä mielessä ole, että joka löytää niitä, saisi perustaa kaivoksen. Hänellä on vain toimijoitten keskuudessa etusija, jos semmoinen lupa joskus myönnetään, ei muuta, ja aivan erikseen sitten mietitään se, onko kaivokselle edellytyksiä, ja siinä pitää olla kaivosluvan lisäksi tietenkin ympäristöluvut ja vesiluvut ja niin edelleen.

Sen takia itse näen tärkeänä, että päättäjät puhuisivat aina sillä tiedolla, joka ainakin olisi totuudenmukaista ja antaisi siis oikean kuvan, ettemme lietsoisi turhia pelkoja ihmisille, kun niitä pelkoja tänä päivänä — ja lietsomistakin — on ihan riittävästi ja ristiriitoja maankäytön suhteen. Se on selvää, että monesti hämmentää, jos me näemme, että on satoja neliökilometrejä tai tuhansia neliökilometrejä alueita varattu malminetsintään yhdeltä yhtiöltä, että miksi näin laaja alue heti, että eikö kannattaisi lähteä suppeammalta alueelta. Mutta silloinkin on hyvä muistaa todella, mistä on kysymys: todella siitä, että tämä malminetsintä on todella luonnontieteellistä tutkimustoimintaa, jolla ei ole pysyviä vaikutuksia luontoon. [Mari Holopainen: Ja taloudellista tutkimustoimintaa!]

Meillä Suomessa kaivosyhtiöt, jotka harjoittavat nekin osittain malminetsintää, käyttävät vaihtelevasti 35—85 miljoonaa euroa malminetsintään ja ottavat siis riskin, löytyykö jotain vai ei, ja jos löytyykin, voidaanko hyödyntää vai ei. Jos me lähtisimme siitä, että meillä olisi luonnonsuojelualueilla totaalinen kieltä malminetsinnälle, niin se kyllä tarkoittaisi, että se loppuisi käytännössä kokonaan Lapista, koska kolmasosa Lapin pinta-alasta on suojeltu jollakin tavalla ja ne suojelualueet ovat aika pirstaleisia. Kun puhutaan mal-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 51/2019 vp

minetsinnästä, niin se on toimintaa, jossa löydetään jotakin malmia ja lähdetään seuraamaan jälkiä, ja jos meille tulisi sitten alueita, joille ei voi mennä ollenkaan, niin siihenhän se toiminta loppuisi. On tärkeää, että niillä yhtiöillä, jotka ottavat riskiä, on sitten myös etuoikeus hyödyntää sitä, jos yleensä edellytyksiä kaivokselle tulee.

Haluan vielä palata noihin luonnonsuojelualueisiin. Miksi ei ole järkevää tehdä niin sanottuja no-go-alueita? Sen takia, että luonnonsuojelualueitahan on yleensä perustettu suojelemaan jotakin luontotyyppiä tai kasvilajeja tai niin edelleen. Tärkeämpää onkin se, että jos me panemme totaalisen kiellon, niin tulee kysymys, onko sen tehtävänä estää kaivostoiminta ja malminetsintä Suomessa vai suojella niitä luontotyyppiejä. Jos tehtävänä on estää kaivostoiminta, niin silloin ymmärrän sen vaatimuksen. Mutta jos oikeasti halutaan suojella niitä luontotyyppiejä ja niitä eliölajeja, mitä on esimerkiksi Natura-päätöksellä päätetty suojella, niin silloinhan riittää, että rajataan se etsintätoiminta sillä tavalla, että se ei vaaranna niitä. Ja näinhän tänä päivänä on tehty. Esimerkin otan vaikkapa tuolta Ylitorniolta, jossa on huikeita esiintymiä löytynyt: siellä Natura-alueella on pystytty niitä etsimään mutta vain kahdeksan viikon aikana vuodessa, jolloin siellä on lunta ja pystytään menemään sellaisilla ajoneuvoilla, etteivät luontoarvot vaarannu. Näinhän meidän pitäisi lähteä tätä ajattelemaan, että emme vaaranna niitä luontoarvoja mutta emme toisaalta pane ehdottomia esteitä.

Se on vähän niin kuin pään pensaaseen laittamista, että me täällä kuitenkin käytämme ja haemme tuolta atk-tuesta kännyköitä, joissa on kobolttia, mutta sitten sanomme, että kaikki ongelmat pitää panna Afrikkaan, niihin kaivoksiin. Kyllä meidän pitää kantaa se globaalivastuu Suomessa. Jos me olemme valmiita ilmastomuutostalkoissa oikeasti tekemään vaikuttavia tekoja, niin me olemme valmiita myös kestäväää kaivostoimintaa edistämään Suomessa — mutta vain kestäväää kaivostoimintaa, sellaista, joka on sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestäväää. Kukaan esimerkiksi Lapissa, johon täällä viitattiin, Viiankiaapaan, ei halua sinne yhtään kaivosta, joka sotkee meidän vesiä tai pilaa luontoa. Se on täysin selvää. Mutta jos ne pystytään toteuttamaan niin, että niitä ei pilata, niin kuin meillä on hyviä esimerkkejä, vaikka tuo Elijärvi, Suurikuusikko ja niin edelleen, niin minusta silloin pitää lähteä siitä, että me luomme semmoiset puitteet, että täällä voi myös kaivostoimintaa harjoittaa ja työllistää.

Otan esimerkin tuosta, minkä myös edustaja Autto erinomaisessa puheenvuorossaan täällä toi esille, kaivostoimialan työllistämisestä. Jos ei olisi Elijärven kaivosta, josta tuodaan ferrokromia Tornion terästehtaalle, ei olisi koko Tornion terästehdasta. Mitkä tällä ovat alueen suorat ja välilliset työllisyysvaikutukset? 7 500—8 000 henkilötövuotta [Puhemies koputtaa] alueelle, pelkästään tällä yhdellä — aivan valtavat merkitykset, [Puhemies koputtaa] niitä ei voi vähätellä.

19.32 Mikko Kinnunen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Puhdas, monimuotoinen luonto ja viihtyisä elinympäristö ovat rikkauksiamme, joista meidän tulee kantaa vastuu myös kaivosalalla. Paikallisten ihmisten tulee saada osallistua ja vaikuttaa omaa elinympäristönsä koskeviin asioihin. Asianosaisia tulee kuulla riittävästi. Kuntien tulee saada kaavoituksen keinoin päättää, millainen kaivostoiminta on mahdollista kunnan alueella, kuten hallitusohjelmassakin sanotaan.

Kaivoslaki on melko uusi, mutta se vaatii täsmäkorjauksia. Kiitos kansalaisaloitteen tekijöille, jotka nostavat esille tärkeitä yksityiskohtia. Luonto, asukkaat, luontomatkat,

Pöytäkirjan asiakohta PTK 51/2019 vp

alueen elinkeinot, kunnan asiat tulee ottaa huomioon, kun tehdään kestävä kaivostoimintaa.

Kaivosteollisuudella ja sen tuotteiden jatkojalostamisella on merkitys maallemme ja alueillemme. Sähköautojen akut tarvitsevat mineraalinsa ja korkea, ympäristöystävällinen teknologia raaka-aineensa. Olen samaa mieltä edustaja Holopaisen kanssa siitä, että uusia innovatiivisia materiaaleja tulee kehittää ja siihenkin tulee osoittaa resurssit. Mineraaleja tarvitaan kuitenkin vielä, ja ne tulee hankkia vastuullisesti. On tärkeää, että Suomesta kehittyy menestyvä ja samalla ympäristön huomioiva kaivostoiminnan maa.

Suomi on edelleen erittäin riippuvainen metallirikasteiden tuonnista. Metallinjalostuksen raaka-aineista vain 10–30 prosenttia saadaan kotimaasta. Vireä kaivostoiminta tuo työtä mineraalien etsintään, kaivosyrityksien erilaisiin tehtäviin, metallien jatkojalostukseen, kaivostoimintaa palveleviin yrityksiin — mittaukseen, monitorointiin, huoltoon ja urakointiin — kone- ja laitevalmistukseen, jossa Suomi on kansainvälisestikin merkittävä toimija. Tähän kaikkeen liittyy korkeaa innovaatio- ja tutkimustoimintaa. Vaikutukset ovat laajat. Luvut toki vaihtelevat riippuen siitä, mitä lasketaan mukaan.

Viime vuosina on keskusteltu paljon siitä, että kaivostoiminnasta jää kaivosalueille vain haittoja hyötyjen jäädessä vähäisiksi. Meidän tulee lainsäädännöllä huolehtia siitä, että uusiutumattomien luonnonvarojen hyödyntäminen ei vahingoita luontoa ja alueita, joissa kaivokset sijaitsevat. On syytä muistaa, että vuoden 2011 kaivoslaissa maanomistajien korvauksia nostettiin. Laki huomioi aikaisempaa paremmin malminetsinnän ja kaivostoiminnan edellytysten varmistamisen, ympäristönäkökohdat, kansalaisten oikeudet, maanomistajien oikeudet ja kuntien vaikutusmahdollisuudet. Kriteereistä tuli tiukat. Käsillä olevassa kansalaisaloitteessa ehdotetaan monia yksityiskohtia, jotka tulee huolellisesti analysoida ja joiden vaikuttavuus arvioida, jotta kaivoslaki saadaan kuntoon.

Keskusta painottaa sitä, että ympäristönäkökohdat ja sosiaaliset vaikutukset kuuluvat kaivostoimintaan kaivoksen koko elinkaaren ajan. Mineraalien jatkojalostus kannattaa toteuttaa pääosin Suomessa, jonne kannattaa kehittää elinvoimainen kaivosklusteri aivan tutkimuksesta jatkojalostukseen saakka. Meidän tulee samalla ehdottomasti pitää kiinni hie-non luontomme monimuotoisuudesta. Lainsäädäntömme tulee mahdollistaa ekologinen kompensatio kaivostoiminnan kaikesta maankäytöstä hankkeen koosta riippumatta. Myös vakuutusjärjestelmät on syytä uudistaa. Kannattaisi siirtyä luonnonvararahastoon, jonka kautta katettaisiin ympäristön pilaantumisuha ja vahinkotilanteet ja jonka kautta hoidettaisiin mahdollisen konkurssin jälkihoito.

Arvoisa puhemies! On tarpeen selvittää, miten sääntely mahdollistaa nykyisellään jätteen tai kaivostoiminnan sivuvirtojen hyödyntämisen resursseina kaivostoiminnassa. Sääntelyä tulee muuttaa kiertotaloutta tukevaksi.

Kannatan sellaista kaivosveroa, jossa kaivannaisista saadaan yhteiskunnalle kohtuullinen korvaus, josta on hyötyä nimenomaan kaivoksen sijaintipaikkakunnalla luonto, asukkaat, matkailu, muut elinkeinot huomioiden, niin että myös tulevilla sukupolvilla on mahdollisuus nauttia kirkasvetisistä järvistä ja puroista.

19.38 Mari Holopainen vihr: Arvoisa puhemies! Hyvät edustajat! Suomessa on todellakin kiireellisesti muodostettava kokonaiskuva ekologisista, taloudellisista ja sosiaalisista vaikutuksista, ja täällä useiden edustajien toimesta sitä on edellytetty, ja hallitusohjelmassa on sitouduttu siihen, että kaivoslainsäädäntö — niin kaivoslaki kuin muukin lainsäädäntö, joka sitä koskettaa — uudistetaan.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 51/2019 vp

Ilmastonmuutoksesta on puhuttu täällä muutamaan kertaan. Toin esiin aiemmassa puheenvuorossani, että ilmastonmuutoksen kannalta keskeinen luonnon biodiversiteetti on kuitenkin vaarassa myös kaivostoiminnan vaikutusten myötä. Kun luonnonvarojen kulu kasvaa, niin biodiversiteetti heikkenee, ja toistan vielä täällä, että noin viidenneksi suurin syy lajien uhanalaisuudelle on louhinta- ja kaivostoiminta globaalisti, oli se sitten Suomessa tai muualla. Meillä vaikutukset olisivat myös merkittäviä, mikäli varauksista iso osa toteutuisi, ja toistan vielä, että jo nyt 75 prosenttia Suomen jätemäärästä aiheutuu kaivoksista. Voitte tarkistaa sen esimerkiksi Tilastokeskuksen sivuilta. [Heikki Autto: Vale, emä-vale, tilasto!] — Kannattaa tarkistaa tiedot. — Näille sivukivikasoille ei myöskään ole oikeastaan mitään käyttötarkoitusta, ja niistä tosiaankin valuu happaman sivukiven myötä ongelmia ympäristöön etenkin silloin, jos niistä ei ole pidetty hyvää huolta, kuten meillä on Suomessa monia tapauksia, joten vastuullisuuspuhe siltä osin ei koske Suomea kaivosteollisuuden osalta, niin kuin täällä on monta kertaa jo tuotu esiin.

Tässä kansalaisaloitteessa on useita tavoitteita, jotka ovat hyvin yhteensopivia hallitusohjelman tavoitteiden kanssa. Tämä aloite toivottavasti tulee kirittämään lainvalmistelua muun muassa seuraavilla asioilla:

Kaivostoimintaa ei todellakaan tule sallia arvokkailla luontoalueilla. Yhteiskunnan kokonaisuutena ja muiden elinkeinojen vertailua tulee toteuttaa paremmin. Tämä on minun mielestäni ihan keskeinen asia, jossa varmasti muut elinkeinot myös tulevat aktivoitumaan, kuten ovat tehneet jo. Sitten valtauskäytäntöä ehdotetaan muutettavaksi, ja täällä on monta kertaa tuotu esiin, että varaus on eri kuin kaivoshanke, ja näinhän se on, mutta minkä takia se sitten aiheuttaa niin paljon epävarmuutta esimerkiksi muille yrittäjille ja investoinneille tai esimerkiksi kaavoitukselle ja sille, uskaltaako rakentaa talon tai uskaltaako rakentaa mökin. Nämä ovat varmaan semmoisia asioita, joita ihmiset puntaroivat, ja niillä on vaikutuksia jo sen malminetsintäluvan myötä.

Kunnilla todellakin tulee olla selkeämmin kaavoituksen myötä oikeus sanoa ”ei” kaivostoiminnalle halutessaan, ja maanomistajien oikeuksia ja tiedonsaantia täytyy vahvistaa. Kaivannaisista tulee maksaa yhteiskunnalle kunnolliset korvaukset. Yhteiskunta pitkälti rahoittaa myös infrastruktuurin Suomessa ja muut toiminnot, joten yhteiskunta laajassa merkityksessä on myös se, joka tarvitsee tämän tuoton näistä ainutkertaisista luonnonvaroista, ja ne olisi hyvä ohjata rahastoon, jotta tulevat sukupolvet saavat jotakin eikä vain esimerkiksi yksi talousvaikeuksissa kamppaileva kunta yhtenä valtuustokautena. Tarvi-taan pitkäjänteisyyttä huomattavasti enemmän, ja täytyy varata rahastoa myös tulevien ympäristövahinkojen korvaamiseksi, jotta sitten pärjätään myös esimerkiksi kaivoksen sulkeuduttua.

Ympäristöviranomaisten ja -valvonnan roolia täytyisi ehdottomasti parantaa. Nyt meillä on liian pienet elyt ja avit, ja tiedetään, että jos on yksittäinen henkilö, joka vastaa nyt vaikka kaivosasioista, niin silloin välttämättä sitä tietotaitoa ja kykyä ja aikaa toimia ei ole riittävästi, kun kyse on valtavista hankkeista. Kaivoslakiin on saatava kiertotalousvelvoitteet, ja yksiselitteisesti luonnonsuojelualueiden ja Natura-alueiden päälle tai niiden alle ei tule kaivoksia perustaa. Luonto tarvitsee myös suojavyöhykkeen.

Täällä tuotiin esiin se, tietävätkö ihmiset nyt, mistä on kyse, ja onko nyt ihmisillä huonoa tietoa. En ajattelisi näin. [Markus Lohen välihuuto] Kyllä ihmiset ovat ihan tietäväisiä ja ihmiset ovat olleet ihan aktiivisia. Suomalaiset tietysti eivät lähde barrikadeille hirveän voimakkaasti, mutta kyllähän tämä kansalaispaine kertoo, että nyt on paine myös täällä tehdä muutoksia tai sitten varmasti tulee paine vaihtaa tämä porukka täällä, ja se on ihan oi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 51/2019 vp

kein, ja niinhän tämä meidän demokratiamme toimii, ja onkin hyvä, että on sitouduttu muutoksiin.

Esimerkkinä pienen kunnan tai pienen ihmisen mahdollisuudesta toimia on minun mielestäni se, että kun nämä kansalaisaloitteen jättäjät tulivat tänne eduskuntaan, niin hyvin harva puolue oli heitä vastaanottamassa tai kuulemassa heidän briiffiään tästä heidän aloitteestaan. Kysyin heiltä, että oletteko olleet yhteydessä kansanedustajiin. He sanoivat, että valitettavasti tätä tehdään vapaaehtoistyönä, että teemme kaikkemme. Mutta monet ihmiset ovat käyneet näitä kamppailuja jo vuosikausia, ja on hyvin vaikeaa käyttää kaikkea aikaansa esimerkiksi kansainvälisiä jättejä vastaan.

Nyt sitten tietysti on hyvin tärkeää, että eduskunnassakin on oikea tutkimustieto näistä hankkeista ja niiden elinkeinopoliittisista vaikutuksista. Voisi kysyä esimerkiksi, kuinka paljon Suomen malminjalostukseen sijoitettu pääoma on tuottanut verrattuna valtion omistamaan Tesiin, joka sijoittaa monipuolisemmin eri elinkeinoihin. Eli faktoja pöytään.

Todellakin on syytä myös hoitaa kokonaisuudessaan lainsäädäntö kuntoon, niin että sitten oikeudessa eivät ihmiset joudu taistelemaan näitä lain epäkohtia vastaan, ja tosiaankin harvalla on siihen varaa. Toisin on esimerkiksi noin 27 miljardin dollarin liikevaihtoa pyörittävällä Anglo Americanilla, joka pyrkii avaamaan Sakattiin Viiankiaavan luonnonsuojelualueelle kaivoksen. [Puhemies koputtaa] Heillä on varaa lobata meitä, mutta meidän tulee kuunnella myös ihmisiä. Olemme kansanedustajia. — Kiitos. [Arto Satonen: Sen takiahan täällä ollaan!]

19.46 Mari-Leena Talvitie kok: Arvoisa puhemies! Tuossa aikaisemmassa puheenvuorossa puhuin näistä vakuuksista ja siitä, miten konkurssilain muutos valitettavasti viime kaudella pysähtyi sinne perustuslakivaliokunnan arvioon, ja sitten siitä, että kunnilla pitäisi olla kaavoituksen kautta tai jonkun muun elementin kautta parempi mahdollisuus vaikuttaa siihen, että pystyttäisiin myöskin arvioimaan sitä sitten sen jälkeen, kun malminetsinnästä kaivostoimintaa tulee, jos tulee — kun edustaja Autto tässä sanoi, että tuhannesta malminetsintäluvasta vain yhdestä tulee kaivostoimintaa.

On myöskin puhuttu aika paljon siitä, että kunnilla olisi mahdollisuus tehdä tällainen tietynlainen yhteiskuntasopimus tai vastaava. Se voisi tietenkin olla myöskin vapaaehtoinen, mutta näen, että myöskin tässä kaivoslain tarpeen osalta siitä olisi hyvä keskustella, eli jos kaivos perustetaan, niin kunnan kanssa olisi hyvä käydä keskustelua tällaisesta tietynlaisesta yhteiskuntavastuusta, koska monet verotulot tulevat valtiolle ja ne eivät jää paikallistalouteen, ja sitä kautta myöskin kunnille voisi tulla muita tuloja kuin verotuloja ja kaivos voisi olla yhteiskuntavastuuta siellä alueellisesti kantamassa.

Mutta sitten vielä tähän ympäristönsuojeluun. On kyse luvituksesta. Meillä on siis nykyinen kaivoslaki voimassa, tai tuli voimaan 2011 vuoden alusta, ja valitettavasti, tavaltaan valitettavasti, mikään nykyisestä kaivostoiminnasta ei ole sen lain mukainen hakeuksen osalta. [Mari Holopainen: Yksi on!] Mutta jos ajatellaan, että sitä uudistettiin kymmenen vuotta, noin vuodesta 2000 vuoteen 2010 tehtiin kaivoslain isoa uudistusta, niin on kuitenkin realistista ymmärtää se, että yhtä suurta kaivoslain uudistustarvetta ei ole nyt, mutta on kuitenkin tarpeita uudistaa sitä kaivoslakia. Ja tähän liittyy myöskin se, että ympäristönsuojelupuolella on kyse luvituksesta ja osaamisesta ja riskien valvonnasta ja ohjauksesta. On kyllä valitettavaa, että tämä pari kautta sitten mennyt Tukesin kaivospuolen yksikkö ei valitettavasti tullut silloin Ouluun, jossa oli esimerkiksi Euroopan ainut kaivostiedekunta.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 51/2019 vp

Mutta sitten vielä lopuksi: Oli hyvä, että edustaja Holopainen viittasi tähän kansalaisaloitteeseen. Se on valitettavaa, että kansalaisaloitteet tulevat puhemiehistölle. Ja viime kaudella puhuttiin aika paljon siitä, että tätä pitäisi uudistaa. Olisiko hyvä, että kaikki eduskuntaryhmät saisivat automaattisesti [Puhemies koputtaa] eduskunnan sisältä tiedon siitä, [Puhemies: Aika!] että kansalaisaloite on tullut, ja näin ollen kaikille ryhmille voisi tulla vastuu eikä se jäisi kansalaisaloitteen tekijöille? — Kiitos.

19.49 Heikki Autto kok: Arvoisa rouva puhemies! Tosiaan kansalaisaloitteen tekijöiden huolet ovat siinä määrin tietysti aiheellisia, että kyllähän kaivostoiminta tulee todennäköisesti näissä ilmastotalkoissa Suomessakin todella voimakkaasti lisääntymään, ainakin paine siihen on valtava. Ja vaikka nyt vähän keskustelua pohjustamaan ihan tällaisia tilastoja, kun näitä kerran tässä haluttiin nyt esiteltävän. Jos, arvoisa puhemies, ajatellaan, että koko maailman autokanta sähköistettäisiin, niin nykYTEKNOLOGIALLA siihen tarvittaisiin niin paljon kobolttia, että nykyisellä tuotantomäärällä kestäisi 866 vuotta louhia tarvittava kobolttimäärä. On aika selvää, että siellä täytyy Kongossa lasten kyllä koko lailla kovasti kaivaa, jotta se koboltti saadaan louhittua, jos näitä kaivoksia ei tule myöskin sellaisiin maihin, joissa on asiallista teknologiaa ja vastuullinen lainsäädäntö turvata, että kehitys on kaikista näkökulmista kestävä. Tämä tulee tarkoittamaan sitä, että esimerkiksi Suomeen, jossa tietävästi on kobolttia tuolla kallioperässä, kohdistuu valtava paine. Kansalaisaloitteen tekijät ovat siinä täysin oikeassa — ja mielestäni joka puolelta tätä salia täällä on vaadittu — että kaivostoiminnan Suomessa tulee olla kestävä.

Siitä olen iloinen, että vain harvoissa puheenvuoroissa on kategorisesti pyritty keksimään keinoja kaivostoiminnan vastustamiseksi, koska sen tien päässä on vain se, että kaivostoiminta lisääntyy sitten Kongossa ja muualla, missä se on taatusti kestävämpiä ympäristön kannalta kuin myös sosiaalisesti. Tässä mielessä on hyvä, että voimme käydä konkreettista keskustelua siitä, miten tehdä kaivostoiminnasta Suomessa entistä kestävämpää. Jotta pääsemme eteenpäin, tilanteeseen, jossa voimme edistää kestävä kaivostoimintaa — toimintaa, joka tuo suomalaisille työtä ja toimeentuloa ja meidän korkean teknologian ja erittäin tiukan ympäristölainsäädäntömme olosuhteissa siis globaalisti vähentää ympäristöhaittoja ja -päästöjä — tarvittaisiin kiihкотonta keskustelua.

Siinä mielessä kyllä itse näkisin, että emme lietsoisi huolta puhumalla, että yksi kuudesosa Suomesta on varattu ja että aiheuttaa valtavan monimuotoisuustuhon tulevaisuudessa, jos näille alueille syntyy kaivostoimintaa — koska ei synny. On aivan päivänselvää, että ei yhtä kuudesosaa Suomesta tulla valjastamaan kaivostoimintaan. Siis kysymys on prosentin murto-osista, mitä tarvitaan varsinaisiin kaivospiireihin, mikäli malmeja löytyy, ja löytyyhän niitä, kuten kuvasin vaikka tuon kobolttin osalta sen valtavan kysynnän. Mutta siksi tarvitaan vastuullista keskustelua niistä pelisäännöistä, millä kaivoksia voidaan avata. Ja siinä tarvitaan myös viranomaisten resursointia, jotta pystytään yhdessä alan toimijoiden kanssa tekemään arviointia siitä, missä kestävä kehityksen kriteerit täyttyvät. Tässä mielessä se, että tilastoja esitellään tarkoituksessa, jolla luodaan uhkakuvia ja pelotellaan, ei mielestäni ole hyvä asia.

Ja tämä tilaston esittäminen, että kaivostoiminta tuottaa 75 prosenttia Suomen jätteistä: no, kaivostoiminnan sivukivistä aivan valtaosa syntyy Sodankylässä, Sotkamossa ja Siilinjärvellä. On kyllä vaikea ajatella, että täältä pöytästä voisi käydä puhumassa, että sodankyläläiset, sotkamolaiset ja siilinjärveläiset aiheuttavat 75 prosenttia Suomen jätteistä. Miltä tämä oikeasti kuulostaisi teistä, arvoisat edustajat? [Mari Holopaisen välihuuto] Eli kyl-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 51/2019 vp

lä tässä nyt tilastoa esitellään aika tarkoitushakuisesti, josko tietysti varmasti tilasto on oikea, jos lähtökohdaksi hyväksytään se, että tuo meidän kallioperämme sivukivenä on jätetty. [Mari Holopaisen välihuuto] — No, tämä on tietysti se, miten te haluatte tämän asian esittää, mutta mielestäni tässä nyt ei ole oikein, että siilinjärveläisiä, sotkamolaisia ja sodankyläläisiä tällä tavoin tästä asiasta syyllistetään tai syyllistävään sävyyn puhutaan.

Mutta tosiaan, arvoisa puhemies, peräänkuulutan sellaista kiihкотonta keskustelua, joka johtaisi siihen, että ympäristön kannalta ja muiden elinkeinojen kannalta vastuullista toimintaa voitaisiin harjoittaa.

Yksi konkreettinen kysymys, mihin tarvitaan oikeasti vastauksia on se, että kun malmin etsintää tehdään, siihen liittyy paljon enemmän ympäristölainsäädäntöön liittyvää lupamenettelyä kuin kaivoslain mukaiseen lupamenettelyyn liittyvää hallinnollista taakkaa. Näiden ympäristölainsäädännöstä tulevien lupien pitäisi olla sillä tavoin voimassa, että päästäisiin jossain vaiheessa oikeasti tekemään sitä varsinaista malminetsintätyötä, kun se keran on lailliseksi toiminnaksi tutkittu. Tähän varmasti odotamme ympäristöministeriltä vastauksia, koska kun me tiedämme mahdollisimman hyvin, mitä maaperässä on, silloin voidaan tehdä myös arvotusta ja valintaa sen suhteen, missä malmia kaikkein kestävimällä tavalla voidaan hyödyntää. Tässä mielessä itse asiassa malminetsintä on myös luonnon monimuotoisuuden suojelun kannalta hyvä — että tiedetään, missä kaikkein parhaiten saadaan niitä sinänsä tarpeellisia raaka-aineita louhittua tavalla, joka suojelee luontoamme, suojelee vesistöjämme, ja mahdollistaa kaikki muut elinkeinot. Haluan mainita keskeisinä esimerkiksi matkailun, poronhoidon, mutta toki yleensäkin alueen ihmisten virkistyskäytön ja niin edelleen. — Arvoisa puhemies, kiitos.

19.56 Jenni Pitko vihr: Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Lohi täällä aikaisemmin sanoi, että Syötteen kansallispuiston osalta nyt esitetään väärää tietoa. Haluaisin vastata tähän: Tukes on 20.6.2018 nimenomaan myöntänyt yhtiölle varauksen Syötteen kansallispuiston viereen. Edustaja Lohi vihjasi, että tässä puhuttaisiin [Markus Lohen välihuuto] eri asiasta, mutta puheessani olen puhunut pelkästään kaivosvarauksesta. [Markus Lohen välihuuto] — Kaivosvarauksesta olen puhunut. — En tiedä, puutuitko tuohon ”kaivos”-sanaan, koska virallinen termi tälle on toki pelkkä ”varaus” Tukesin sivulla, mutta puhekielessä ja myös vastuullisen median kuten Ylen journalismissa puhutaan kaivosvarauksesta, kun puhutaan varauksista. Tukes on tosiaan myöntänyt tämän varauksen eli puhekielellä ”kaivosvarauksen” Syötteen kansallispuiston viereen.

Täällä on toivottu kiihкотonta keskustelua. Itse olen havainnut tässä salissa erittäin asiallista keskustelua kaivostoiminnan edellytyksistä, mahdollisuuksista, ihmisten osallistumisen mahdollistamisesta ja ympäristövaikutuksista. On totta, että varaus harvoin johtaa kaivokseen. — Kyllä, tämä on fakta, joka on kaikkien tiedossa, mutta minkä takia varauksia annetaan niihin paikkoihin, mihin kaivosta ei haluta? Ei myöskään kannata kansalaisille sellaista naiivia käsitystä antaa, että tässä olisi jostain hyväntahtoisesta tutkimuksesta tai huvin vuoksi porakaivojen maalämpöön rinnasteisesta toiminnasta kyse. Ei, kyllä kyse on kaupallisesta tutkimuksesta, joka pyrkii hyödyntämään näitä maaperästä, kallioperästä löytyviä mineraaleja.

Metalleja tosiaan tarvitaan myös tulevaisuudessa, se on selvä. Siksi tarvitaan Suomeen sellaista lainsäädäntöä, että me mahdollistamme vastuullisten toimijoiden pääsyn täällä myös niitä tuotteita maailmalle ja Suomen tarpeisiin viemään. On tärkeätä, että se lainsäädä-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 51/2019 vp

däntö on ihmisten mielestä hyväksyttävää, ympäristön kannalta oikeudenmukaista ja että korvaukset ovat kunnossa.

Ensimmäinen varapuhemies Tuula Haatainen: Ja muistetaan keskustelussa, että teititemme.

19.59 Markus Lohi kesk: Arvoisa puhemies! Jos kutsumme varausta kaivosvaraukseksi, niin se antaa harhaanjohtavan kuvan, että alue olisi varattu kaivostoimintaa varten, kun kysymys on vain siitä, että varaus tarkoittaa sitä, että haetaan etuoikeutta malmin etsintään sillä alueella. Ja silloin vastuullisessa puheessa, vaikka joku media käyttäisikin kaivosvaraus-termiä — media monesti käyttää vääriä termejä — vastuullisten toimijoiden tehtävä on käyttää semmoisia termejä, jotka kuvaavat sitä paremmin eivätkä anna väärää kuvaa. Jos me sanomme, että Syötteen kansallispuistoon tai sen läheisyyteen on tehty valtavat kaivosvaraukset, niin siitähän tulee kuva, että sinne on tulossa kaivos tai suunnitellaan kaivosta. Siitähän ei ole missään tapauksessa kysymys ollut missään vaiheessa.

Ei tietenkään kysymys ole mistään hyväntekeväisyydestä silloin, kun malmia etsitään, mutta ei se lähtökohtaisesti ole mitenkään semmoista tuomittavaakaan toimintaa. Yhteiskunnan tehtävä on asettaa rajat, missä puitteissa voidaan harjoittaa malminetsintää ja missä puitteissa voidaan sitten harjoittaa kaivostoimintaa, ja kuten olen täällä monessa puheenvuorossa sanonut, minusta ne rajat lähtevät siitä, että sen pitää olla ekologisesti kestävä, sosiaalisesti kestävä ja taloudellisesti kestävä.

Tästä saankin oikeastaan aiheen siirtyä — kun tämä on todennäköisesti viimeinen puheenvuoroni, jonka tästä aiheesta käytän tällä erää — siihen, mitä täällä on sivuttu, eli esimerkiksi tähän Kuusamon tapaukseen.

Minusta on päivänselvää, että jos Kuusamon valtuusto on tehnyt päätöksen ja haluaa — jos ei yksimielisesti, niin ainakin erittäin suurella enemmistöllä — että sinne ei tule kaivosta, ja jos se, että he pystyvät kaavoituksessa sen hoitamaan, vaatii jotain pientä täsmennystä lainsäädäntöön, niin se täsmennys pitää tehdä. Tänä päivänä lähtökohta on se, että lähtökohtaisesti kunta pystyy kaavoitusmonopolin kautta estämään kaivostoiminnan, ja näin pitääkin olla, koska se on se sosiaalinen toimilupa. Se ei ole juridinen käsite, mutta se tarkoittaa, että se kertoo siitä alueen ihmisten hyväksynnästä tälle asialle.

Sitten toinen asia on tämä sivukivikysymys, jota edustaja Autto minusta kaikkienensa erinomaisessa puheenvuorossaan myös sivusi. Minusta meidän pitää satsata Suomessa myös tähän kaivostoiminnan kiertotalouteen ja sääntelyn muuttamiseen niin, että me pystyisimme niitä jätteiksi luokiteltavia sivukivivirtoja hyödyntämään tulevaisuudessa enemmän raaka-aineena, että ne eivät olisi jätteitä, vaan ne olisivat tulevien tuotteitten raaka-aineita, jolloin me pääsemme tehokkaaseen kiertotalouteen.

Sitten vielä lopuksi haluan ottaa esiin yhden asian, joka ei ole täällä tullut vielä esille, ja se on se, että minusta kaivostoiminnan maankäyttöön pitäisi mahdollistaa myös niin sanottu ekologinen kompensatio. On selvää, että jos me perustamme kaivoksen, niin se alue otetaan muusta maankäytöstä pois, kaivostoiminnan käyttöön, ja jos siinä menetetään joitakin luontoarvoja, niin pitäisi mahdollistaa se, että kompensoidaan ne sitten toisaalla, siirretään pysyvän suojelun piiriin sellaisia alueita, joissa luonnon monimuotoisuus ei kokonaisuutena kärsisi vaan jopa paranisi tätä kautta.

Eli kestävä kaivostoimintaa tarvitaan, mutta sen pitää olla kestävä. Siihen ei pidä lähteä tavallaan rakentamaan mitään semmoisia mielikuvia, että se olisi lähtökohtaisesti pa-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 51/2019 vp

haa toimintaa, jos me kerran täällä käytämme näitäkin laitteita, joita meillä kaikilla nyt on tässä edessämme.

20.03 Janne Heikkinen kok: Arvoisa puhemies! Kaiken politiikanteon keskiössä tulee olla periaate siitä, että jätämme Suomen paremmassa kunnossa jälkipolvillemme kuin meidän sukupolvemme on sen aikanaan vastaanottanut. Ennen kaikkea tämä periaate pätee ympäristönsuojeluun. Isänmaamme kauniin luonnon suojeleminen on kirjaimellisesti maanpuolustusta. Jokainen meistä on tämän velkaa paitsi omille lapsillemme myös koko ihmiskunnalle. On kunnia-asia pitää tämä lupaus jälkipolville.

Kun kampanjoin kevään vaaleissa kansanedustajuudesta, lupasin tehdä kaikkeni puhtaasti luonnon eteen, olipa kyse sitten vesistöistä, metsistä taikka soista. Tervehdin siksi ilolla myös tätä kansalaisaloitetta. Se on tarpeellinen keskustelunavaus. Suomen nykyinen voimassa oleva kaivoslaki oli sinänsä vanhentunut jo syntyessään vuonna 2011. Se ei ota huomioon sitä perustavanlaatuista seikkaa, että luonnon tarvelijän tulee maksaa reilu korvaus aiheutetusta haitasta sekä tietysti siivota sotkunsaa.

Tällä hetkellä suuret kansainväliset kaivosjätit voivat pahimmillaan laiminlyödä ympäristövelvoitteita. Esimerkiksi konkurssin koittaessa tai malmivarojen ehtyessä tällainen toimija voi pahimmillaan kadota ja jättää velvoitteet täyttämättä. Voitot ovat siis yksityisiä, mutta tappiot ja vastuut kaatuvat veronmaksajille, eikä sellainen ole alkuunkaan markkinataloutta.

Olen mitä suurimmissa määrin vapaan markkinatalouskapitalismin kannattaja. Hyväksyn myös luonnonvarojen käytön liiketaloudellisen voiton tavoittelussa. Vapaus ei toimi kuitenkaan ilman vastuuta ja ilman lainsäädäntökehikkoa, jossa huolehditaan siitä, että saastuttaja myös maksaa ja että sotkijalla on velvoite siivota. Tästä syystä on kohdallaan, että kaivostoiminnan ehtona on esimerkiksi osallistuminen rahaston kartuttamiseen, jolla nämä ympäristövelvoitteet pystytään kattamaan. On myös syytä huolehtia siitä, ettei mitattavaa kansallisvarallisuutta, joka lepää maamme peruskallion uumenissa, hyödynnetä ilman kohtuullista korvausta paitsi maanomistajille myös kansakunnallemme. Suomi on monien mineraalien osalta äärimmäisen vauras. Maaperässämme on monia kaivannaisia, joita hyödynnetään muun muassa kehittyneen tietotekniikan valmistamisessa. Siksi Suomesta ei saa tulla kehitysmaata, jonka luonnonvarat kupataan kansainvälisten yhtiöiden toimesta pääomasijoittajien taskuun ilman, että emämaa saa kohtuullista korvausta esimerkiksi kaivosveron tai rojaltien osalta.

Arvoisa puhemies! Toivon, että eduskunta kiirehtisi päivitetyn kaivoslain voimaan saatamista. Kaivoslakia tulee päivittää ennen kaikkea siten, että kaivosvarantojen valtaamisessa on selkeät pelisäännöt, maanomistajien ja kuntien oikeuksia vaikuttaa kaivostoimintaan ja malminetsintään parannetaan, kaivostoiminnan harjoittajalle määrätään esimerkiksi mineraalien arvoon perustuva kaivosvero, kaivosyhtiöiden tietojen läpinäkyvyysvelvoitteita laajennetaan sekä malminetsijöiden ja kaivostoimijoiden vastuuta ympäristöstä kasvatetaan esimerkiksi vakuuden tai erillisten rahastojen avulla, joihin kaivostoimijat suorittavat vuosimaksua.

Kiitän Rinteen hallitusta siitä, että sen ohjelmassa on selkeät kirjaukset asian edistämisen suhteen, ja koenkin, että tämä on puolue- sekä hallitus- ja oppositiorajat ylittävä asia. Aihe on erityisen tärkeä niin omassa vaalipiirissäni kuin myös koko pohjoisessa Suomessa. Nyt tarvitaan tekoja.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 51/2019 vp

20.07 **Mari Holopainen vihr:** Arvoisa puhemies! Täällä kyseltiin näiden tilastojen perään. Tilastokeskuksen mukaan Suomen kaivoksissa todellakin syntyy valtavasti jätettä, yhdeksän kertaa enemmän kuin muussa teollisuudessa yhteensä, ja on vaikea keksiä, mikä olisi tavallaan se peruste, että voisimme sanoa, että näin ei olekaan, eli häviävätkö ne jätekasat sieltä jotenkin, jos me kyseenalaistamme tämän tilaston? Ehkä on parempi pysyä tosiasioissa.

Suomen kaivokset louhivat maaperää vuodessa 124 miljoonaa tonnia. Tästä valtavasta ainesmäärästä vain vajaa viidesosa päättyy jatkojalostukseen. Tilastokeskuksen selvityksen mukaan vuonna 2017 Suomessa toimi 44 kaivosta, joista metallimalmia louhittiin yhdeksässä kaivoksessa. Koska tämä 124 miljoonaa tonnia ei määränä tosiaankaan kerro välttämättä kovin paljon, Tilastokeskuksen tilastossa ja sitä seuraavassa uutisessa havainnollistetaan sitä siten, että tällä vastaavalla betonimäärällä voitaisiin rakentaa jokaiseen Suomen kuntaan 60 eduskuntataloa ja jäisi vielä ylikin.

Elikkä on kyse ihan aidosta ongelmasta tai haasteesta, joka väistämättä liittyy kaivostoiintaan ja aiheuttaa Suomen merkittävimmän jätemäärän. Sitä ei kai sovi kieltää. Kyse on yhteiskunnan vastuusta, ja kyse on myös globaalista vastuusta. Meidän tulee yritysvastuulainsäädännön kaltaisten keinojen kautta vaikuttaa siihen, että kaivosyhtiöt toimivat vastuullisesti, toimivat ne missä tahansa, Etelä-Amerikassa tai Suomen Lapissa. Nyt meidän lainsäädäntömme osalta, johon me tietysti täällä voimme vaikuttaa enemmän, meillä on vielä tekemistä, kuten täällä on todettu, etenkin ympäristövastuiden osalta, ja sitten taas EU-areenoilla voimme vaikuttaa siihen, että saamme EU:n kattavan yritysvastuulainsäädännön käyttöön, ja myöskin täällä Suomessa nyt hallitusohjelman myötä sitä viedään eteenpäin. Tarvitaan seurauksia ja ympäristövaikutusten huomioimista ihan jokaisessa maassa, se on selvä juttu, mutta sillä, että me puhumme jonkun toisen maan ongelmasta emmekä tee sille mitään, me emme kyllä poista omia ongelmiamme.

Minä vähän ihmettelen myös sitä puhetta, että kansalaisten ei jotenkin pitäisi olla huolissaan tai että täällä nyt luotaisiin tämä huoli. Eiköhän se huoli ole syntynyt ihan suomalaisten keskuudessa johtuen meidän lainsäädännöstämme ja myöskin muutamista vähän törkeämmistä ympäristörikkomuksista, joita ei pelkästään Talvivaara edusta. Sitten on tietysti sekin, että tiedetään, että aina luonnonvaratalous ja kaivannaistoiminta aiheuttavat ristiriitoja ja konflikteja, se on selvää. Jos viedään jonkun kunnan muut elinkeinot tai jonkun alueen tai kyläyhteisön elintilaa, niin totta kai se aiheuttaa ristiriitoja. Sitten täytyisi pohtia niiden visionäärien, jotka ovat valmiita siihen, että näitä hyvinkin heikkoja esiintymiä luontoarvoiltaan arvokkaissa kohteissa hyödynnetään, miten me siirrämme asutusta kaivosteollisuuden tieltä pois, koska tämä on toki se tilanne monessa maassa, että kaivosteollisuuden tieltä joutuvat ihmiset siirtymään. Joissain maissa käytetään erilaisia pakkosiirtokeinoja tai sitten erilaisia insentiivejä. Varmaan tämmöisessä Suomen kaltaisessa oikeusvaltiossa täytyisi miettiä niitä insentiivejä. Tämä on tietysti ylipäätään yksi asia, johon pitäisi kiinnittää huomiota, miten lähialueiden haitankärsijöille — koska harvoin siitä hyötyä tulee asukkaille — kompensoidaan jotenkin tämä menetys, joka aiheutuu esimerkiksi oman asunnon, mökin tai yrityksen arvonalentumana. Tämänkaltaisia asioita täytyy pohtia.

Minun mielestäni on vähän vastuutonta puhua siitä, että ihmisiä pelotellaan. Kyllä pitää puhua asioista asioina, ja jos kansalaisten huoli lähtee eteenpäin aloitteen muodossa, niin sitten varmasti siihen huoleen täytyy vastata eikä vähätellä sitä huolta tietämättömyytenä. Se on minun mielestäni ikävä asennoituminen kansalaisaloitteisiin.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 51/2019 vp

Myöskin esimerkiksi Suomen luonnonsuojeluliitto on tuonut esiin, pitäisikö olla mahdollisuus ryhmäkanteeseen ympäristöoikeustapauksissa, joita nämä kaivoshankkeet myös joissain tapauksissa ovat aiheuttaneet. Nyt on valtava epäkohta siinä, että näistä yhtiöistä osa on miljardien kokoisia yhtiöitä, siis Suomen valtionkin verrattuna — esimerkiksi Anglo Americanin 27 miljardin dollarin liikevaihto on valtava — eli miten on ylipäättään millään tavalla mahdollista yksittäisten ihmisten tai kyläyhteisöjen tai pienten kuntien kaan pärjätä tietotaidossa ja näissä oikeusprosesseissa? Ei mitenkään tietenkään. Siinä mielessä on erittäin tärkeää, että tämä vastuu on kansallinen ja nimenomaan lainsäädännöllinen, niin että sitä vastuuta ei jätetä yksittäisten ihmisten eikä tosiaankaan yksittäisten kuntien kontolle.

Kertoo ehkä tästä suomalaisesta asenteesta, mitä yksi ihminen kirjoitti tämän aloitteen foorumille sosiaaliseen mediaan: ”Nyt kuitenkin kaikesta huolimatta hyvä tunne, että on jotenkin osallistunut kaivoslain muuttamiseen omalta osalta, vaikka se pieni osa onkin. Ainakin allekirjoitin ja lähetin ministereille kirjeen, jossa kerroin huoleni näin maallikkona. Ei pieni ihminen paljon pysty rahan edessä. Hyvä me!” Tällainen aika toiveikas mutta toisaalta vielä lakia ja oikeusvaltioperiaatteita kunnioittava lähestymistapa suomalaisilla on, mutta en tiedä sitten, jos emme näitä selkeitä epäkohtia korjaa. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Vielä edustaja Autto.

20.14 Heikki Autto kok: Arvoisa puhemies! Edustaja Holopaisen kanssa varmasti jaamme sen yhteisen käsityksen, että on asioita, joita on tärkeää nyt kaivoslainsäädännössä viedä eteenpäin. Olen ymmärtänyt niin, että kyllä esimerkiksi toimiala jakaa täysin yhteisesti tämän tarpeen, että meillä olisi vaikkapa kaivosvero, jolla sitten voidaan tuoda sille paikalliselle yhteisölle kaivoksen tuomaa tuloa tasaisen varmasti.

Mutta sitä tässä kritiikissä on ehkä vähän vaikea ymmärtää, että kun pidetään tällaisia suuria toimijoita jo lähtökohtaisesti pahoina, niin eihän vaikkapa tässä Sodankylän tapauksessa Anglo American voisi tietenkään Sodankylään avata kaivosta — ei nykyisen lainsäädännön voimassa ollessa eikä varmasti tulevaisuudessakaan — mikäli sodankyläläiset eivät toivoisi, että kaivos sinne avataan. Ajatellaan sitä, että Anglo American tällaisena suurena toimijana, niin kuin sen mittasuhteita kuvasitte, pystyy panostamaan valtavasti siihen teknologian kehittämiseen ja menetelmien kehittämiseen, että esimerkiksi siellä mainitulla Viiankaaavan alueella voitaisiin sitä maanalaista louhintaa tehdä, mikäli se kannattavaksi osoittautuu, sellaisilla menetelmillä, jotka suojelevat sen alueen vesitasetta niin, että suo ei menetä luontoarvojaan. Olen näin aiemmin ymmärtänyt, että he käyttävät pelkästään näiden menetelmien tutkimiseen 50 miljoona euroa, niin että eikö silloin ole hyvä asia, että toimija on tällainen, joka pystyy todella panostamaan siihen, että kaikki hoidetaan niin kuin tämä sali edellyttää, Suomen lainsäädäntö ja maailman tarkimmat viranomaiset Suomessa edellyttävät?

Oikeastaan siitä kysyisin, kun vaaditaan tällaista kategorista kieltoa toimia jopa alueilla, jotka voisivat olla luonnonsuojelualueita. Suomessahan mikä tahansa alue voisi olla luonnonsuojelualue. Arvoisa herra puhemies, uskallan väittää, että Suomi on todella kaunis, upea maa ja Suomen luonto joka puolella niin hienoa, että täällä varmasti voisi sinänsä olla luonnonsuojelualueita missä vain. Otetaan esimerkiksi Elijärven kaivos Kemissä. Kaivos toimii käytännössä siinä keskellä kaupunkia, tällä hetkellä muistaakseni 500 metrin syvyydessä, noin kolmen kilometrin levyisellä alueella. GTK on vahvistanut, että ainakin kah-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 51/2019 vp

den kolmen kilometrin syvyyteen riittää sitä juonnetta, jossa tätä kromimalmia on, mutta ehkä jopa paljon syvemmälle — puhutaan neljästä, jopa viidestä kilometristä. Kuinka syvällä sitten pitäisi olla, jos nyt ajatellaan, että se luonnonkaunis alue siinä olisi luonnonsuojelualue — tietenkään siinä nyt ei ole suojelualuetta, kun siinä on Kemins kaupunki, mutta tilanteessa, jossa siinä olisi suojelualue — ja ulottuuko [Puhemies koputtaa] se suojelualue myös sinne neljän kilometrin syvyyteen? Eli näiden puheiden pitäisi jollain tavalla [Puhemies koputtaa] korreloida kuitenkin sitten sen käytännön tosielämän kanssa, mitä peräänkuulutetaan.

20.18 Mari Holopainen vihr: Arvoisa puhemies! Viittasin erityisesti siihen epäsuhtaan, joka aiheutuu tämän nykyisen lainsäädännön ongelmien johdosta ja joka on johtanut valituksiin Tukesille. Vaikka kunnat, ihmiset, maanomistajat valittavat, sillä ei ole mitään merkitystä yleensä malminetsintäluvan myöntämisen kannalta. Ja jos hallinto-oikeuteen tulee valituksia, niin miten yksittäiset ihmiset pystyvät pärjäämään näitä monikansallisia yhtiöitä vastaan, joilla ei ole pahaa tarkoituslausta mutta joilla on ainoastaan liiketaloudellinen tarkoitus saada hyödynnettyä se malmi, mikä kyseessä onkaan? Eihän heillä mitään muuta tarkoituslausta ole. Ja sen hyödyntämiseksi käytetään tietysti kaikki keinot, kaikki lainsäädännön sallimat ja siinä rajamailla olevat keinot myös joissain tapauksissa, joita on nähty Suomessa. On myös erittäin paljon paremmat mahdollisuudet vaikuttaa poliittikkoihin. Sen vuoksi ei olekaan ehkä ihan kaukaa haettua, että tämän kaltaiset luonnonvarojen hyödyntämistä koskevat lainsäädäntöuudistukset ovat myös testi sen osalta, miten hyvin demokratiamme toimii ja onko meillä rakenteellista korruptiota vai ei. Tietysti toivottavasti ei ole ainakaan sitä varsinaista korruptiota. Mutta toki voimme olettaa, että lainsäädäntömme puitteissa esimerkiksi vaalirahoitus on yksi mahdollisuus vaikuttaa päättäjiin.

Kovin aktiivisesti yhtiöt toimivat nyt, tekevät varauksia. Ei siinä ole mitään pahaa. Ei vastuuta voi yhtiöille vierittää. Pitää vierittää se vastuu ihan meille ja meidän pohtia, mikälaista tietoa me saamme. Teemmekö me kaivoksiin tai mihin tahansa muuhun asiaan liittyvät johtopäätöksemme jonkun yhtiön näkökulmasta suodatetun tiedon pohjalta, vai teemmekö sen mahdollisimman riippumattoman tutkimustiedon perusteella? Kuuntelemmeko myös kansalaisia, joita me täällä eduskunnassa edustamme? Tästä on kyse.

20.20 Heikki Autto kok: Arvoisa puhemies! Tosiaan edustaja Holopaisen kanssa olemme suurimmasta osasta asioita täysin samaa mieltä. Oikeastaan ihan mielenkiinnosta siis kysyisin, onko se nyt hyvä vai huono asia, että siellä Eljärvellä on se Kemins kaivos, joka mahdollistaa Tornion terästehtaan, joka on ymmärtääkseni maailman suurin kierrätyslaitos, kun siellä romuraudasta tuotetaan maailman parasta ruostumatonta terästä.

Elikkä jos halutaan kategorisesti vastustaa kaikkea kaivostoimintaa, miksei sitä kerrota ääneen? Minä kerron ääneen, että mielestäni Suomeen tarvitaan kestävää kaivostoimintaa. Jotta pääsemme siihen, että kaivostoiminta on kestävä, tarvitaan esimerkiksi tämä kaivosvero, jolla saadaan vahvempi sosiaalinen hyväksyntä sekä alueella että tietysti muutenkin, ja tarvitaan vaikkapa viranomaistoimintaan riittävät resurssit, että kun näitten hankkeitten varsinaisilla toimijoilla tietysti on se päävastuu osoittaa, että toiminta on luvan mukaista, niin voidaan olla varmoja siitä, että näin on. Tätä täällä peräänkuulutetaan.

Tässä kansalaisaloitteessa on todella paljon hyviä asioita, mutta totta kai siellä on asioita, jotka käytännössä sitten johtaisivat siihen, että malminetsintä loppuisi ja sitä myöten tulevaisuudessa myös kaivostoiminta Suomessa loppuisi ainakin niissä paikoissa, joissa ei

Pöytäkirjan asiakohta PTK 51/2019 vp

ole sitä näkymää, joka siellä Elijärvellä esimerkiksi on, että vaikka 100 vuotta pystytään vielä jatkamaan.

Elikkä tässä mielessä minusta olisi reilua kertoa, kannatatteko te sitä Kongossa olevaa kaivostoimintaa vai kotimaista kestäväää kaivostoimintaa.

20.22 Jenni Pitko vihr: Arvoisa puhemies! Edustaja Autto kysyi, miksi Elijärven kaivos on eri asia kuin kansallispuiston kylkeen suunniteltu kaivos. Elijärven kaivos syntymäkunnassani Kemissä sijaitsee 10 kilometrin päässä kaupungista, ei missään tapauksessa kaupungin keskustassa, kuten äsken sanoit. Sitä ympäröi talousmetsä. Luontoarvoista ei kyllä sinänsä ole minulla tarkempaa tietoa, mutta ainakaan matkailutoimintaa kaivoksen lähialueilla ei ole. En tiedä, mihin viittasit sillä, että kaivostoiminta pitäisi joidenkin mielestä kategorisesti kieltää. En ole itse kuullut sellaista täällä sanottavan, enkä myöskään sellaista, että potentiaalisesti tulevaisuudessa luonnonsuojelualueena toimivalle alueelle... — tai mitä sanoittekaan siinä tilanteessa — [Heikki Auton välihuuto] ole täällä kuullut sanottavan. Syötteen kansallispuisto esimerkiksi on tosiaan matkailualueita, virkistysaluetta. Se alue on kansallispuistojen ja luonnonsuojelualueen ympäröimä, mihin tämä varaus on myönnetty. Sillä on suora vaikutus matkailuelinkeinon, mikäli siihen joskus tulevaisuudessa kaivos tulisi. Kyse on aivan erilaisesta hankkeesta. En näe syytä lähteä näitä sen pidemmälle vertailemaan.

20.24 Mikko Kinnunen kesk: Arvoisa herra puhemies! On hyvä asia, että asiasta keskustellaan. Sehän on kansalaisaloitteen tehtävä, vaikka se sellaisenaan ei toteutuisikaan. Mutta se tuo uudet näkökulmat ja aivan kuin sieltä kansan syvistä riveistä ne kokemukset tänne päätöksenteon pohjaksi.

Itse näkisin, että tällainen vastuullinen yrittäjäyys tässäkin kohden kaivostoiminnan osalta ja luonnon suojeleminen on yhdistettävissä, ja sen vuoksi Suomea tulee kehittää kaivostoiminnan mallimaana. Keskusta pitää tärkeänä sitä, että paikalliset ihmiset pääsevät mukaan tähän päätöksentekoon, koska he ovat niitä paikallisten olosuhteiden asiantuntijoita, eli tätä, että kunnille oikeus kaavoituksen kautta päättää, onko kaivostoiminta mahdollista kunnan alueella, pidän hyvin tärkeänä.

20.25 Mari Holopainen vihr: Arvoisa puhemies! En pidä tarkoituksenmukaisena, että me päättäisimme täällä eduskunnassa yksittäisistä kaivoksista, vaan periaatteista ja niistä reunaehdoista, joilla erilaisia toimintoja yhteiskunnassa voi toteuttaa. Näihin kuuluvat vihreiden tavoitteista esimerkiksi ne, että uusiutumattomista luonnonvaroista kuuluu yhteiskunnalle arvo, otetaan käyttöön vero, josta jää tosiaankin jotakin yhteiskunnalle, otetaan kokonaisuus mukaan lupaharkintaan, ja sitten esimerkiksi myös lopetetaan malmien etsintä luonnonsuojelualueilla, joihin kuuluvat toki keskeisesti myös Natura-alueet. Tämän tyyppisiä esimerkkejä ne ovat, jonkalaisia reunaehdot olemme vieneet eteenpäin, ja sitten näiden puitteissa tulisi toki arvioida, kun lait pääsevät käytäntöön, miten homma toimii.

Varmasti sitten on vielä se kysymys, miten viranomaisvalvonta toteuttaa lainsäädäntöä ja onko siellä resursseja. Se on tärkeä kohta ja iso epäkohta Suomessa tällä hetkellä. Ihan kaikkea ei todella voi laittaa pienten kuntien vastuulle. Se on selvää, että kyllä tässä tarvitaan myös kansallista harkintaa ja kansallista osaamista, koska tosiaankin vastassa on myös isoja yhtiöitä. Minun mielestäni olisi naiivia olettaa, että tässä hyvällä toivolla tai hyvällä tahdolla vain pärjättäisiin, ja sen takia onkin hyvä, että tämä eduskunta on niin voi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 51/2019 vp

makkaasti tuonut esiin, että meillä on lainsäädännöllisiä epäkohtia, jotka täytyy korjata, ja sitä työtähän me täällä teemme. Ei ole kukaan esittänyt, että kaikki toiminta kielletään. [Heikki Autto: Hyvä!] Sellaisia puheenvuoroja en ole kuullut, mutta reunaehdoista on hyvä käydä keskusteluja ja toteuttaa se lainsäädäntö, johon hallitusohjelmassakin on sitouduttu. Se on kai selvä juttu myös.

20.27 Mikko Kinnunen kesk: Arvoisa herra puhemies! Olen samaa mieltä siitä, että nyt näitä lainsäädännön puutteita korjataan, ja nämä kansalaisaloitteen esiin nostamat asiat kannattaa tarkasti käydä läpi. Keskusta on samaa mieltä myös tästä verosta, josta tulisi tulla riittävä korvaus yhteiskunnalle, ja sitäkin kautta voidaan toimia.

Toki haluan nostaa vielä tämän saman ongelman esille, mitä edustaja Auttokin on pitänyt esillä, eli sen, että nämä kaivannaisiin liittyvät ongelmat eivät poistu, katoa mihinkään sillä, jos laitetaan silmät umpeen ja siirretään kaivostoiminta kehittyviin maihin, joissa nämä ympäristövaatimukset ja työntekijöiden asema ovat paljon surkeammalla tasolla kuin täällä Suomessa. Siksi on hyvin tärkeää, että me nyt kehitämme suomalaista säädöstä.

20.29 Mari Holopainen vihr: Arvoisa puhemies! Jos jostakin puheenvuorosta on tullut semmoinen vaikutelma, että olisi tuotu esiin ongelmia, niin se varmasti on toki myös otettava huomioon, että vaikutuksia on ja tietysti luonnonvarojen hyödyntämisestä aiheutuu erilaisia vaikutuksia kuin jostain muusta toimialasta. Minun mielestäni on myös hyvä puhua ääneen niistä haittavaikutuksista, koska kyse on samasta tilasta, jossa sitten tietyllä tavalla useissa tapauksissa kamppailevat joko luonto tai ihmiset tai muut elinkeinot. Joissain tapauksissa tietysti ne ovat hyvin yhteensovitettavissa. Mutta sinänsä ihan samanlaisesta toimialasta ei ole kyse kuin moni muu on. Se vaatii paljon tilaa ja sillä on isoja ympäristövaikutuksia aina väistämättä, vaikka sitten toki ne pyritään mahdollisimman hyvin hoitamaan. Mutta niitä ei käy kieltäminen.

Ehkä se globaali vastuu on sellainen, jota kannattaa toteuttaa yritysvastuulainsäädännön kautta, niin kuin tässä toin aikaisemmin esiin. Siinä mielessä semmoisten yksinkertaisten vertailujen ja heittojen, että jossakin muualla tuotanto sitten lisääntyy, pitäisi myös perustua faktoihin. Jos mineraalien kysyntä kasvaa, niin kyllä se kysyntä kasvaa niissä muissakin maissa, eli ei voi väittää, että me täällä nyt sitten hoitaisimme mineraalien kysynnän kasvun. Kyse on globaalista kysynnästä ja globaalista ilmiöstä ja myöskin globaalista haasteesta biodiversiteetin katoamisen osalta. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin talousvaliokuntaan.